

Міністерство освіти і науки України
Льотна академія
Національного авіаційного університету

Сікірда Ю.В., Залевський А.В.

**ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТ
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ (МАГІСТЕРСЬКИХ) РОБІТ**

Методичні вказівки

Кропивницький
2021

УДК 658.5

А в т о р и:

Ю.В. Сікірда – кандидат технічних наук, доцент – вступ, розділи 6–17, додатки;
А.В. Залевський – кандидат технічних наук, доцент – розділи 1–5, додатки.

Р е ц е н з е н т:

О.В. Колотуха – доктор географічних наук, доцент.

Сікірда Ю.В.

Виконання та захист кваліфікаційних (магістерських) робіт: методичні вказівки / Ю.В. Сікірда, А.В. Залевський. – Кропивницький: ЛА НАУ, 2021. – 82 с.

Методичні вказівки містять основні вимоги до змісту та оформлення кваліфікаційної (магістерської) роботи, визначають послідовність етапів її виконання, дають рекомендації щодо добору та опрацювання літературних джерел, збору та обробки фактичного матеріалу, визначають порядок захисту та оцінювання.

Призначені для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 272 «Авіаційний транспорт» освітньо-професійної програми «Організаційне забезпечення та управління авіаційним виробництвом» денної та заочної форм навчання.

УДК 658.5

Розглянуто та рекомендовано для видання і використання у освітньому процесі академії рішенням: Кафедри туризму та авіаційних перевезень, протокол від 31 серпня 2021 року № 1; Науково-методичної ради академії, протокол від «29» вересня 2021 року № 1.

© Сікірда Ю.В., Залевський А.В., 2021

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Мета і задачі кваліфікаційної (магістерської) роботи	5
2 Основні етапи виконання кваліфікаційної (магістерської) роботи.....	5
3 Вимоги кваліфікаційної (магістерської) роботи.....	6
4 Вибір напрямку та затвердження теми кваліфікаційної (магістерської) роботи.....	7
5 Керівництво кваліфікаційною (магістерською) роботою.....	8
6 Визначення об'єкту та предмету кваліфікаційної (магістерської) роботи, складання робочого плану магістерського дослідження.....	8
7 Опрацювання інформаційних джерел.....	8
8 Збирання і обробка фактичного матеріалу.....	9
9 Зміст та обсяги кваліфікаційної (магістерської) роботи.....	9
10 Оформлення кваліфікаційної (магістерської) роботи.....	17
11 Порядок перевірки та розгляду факту плагіату в кваліфікаційній (магістерській) роботі.....	20
12 Висновок наукового керівника про кваліфікаційну (магістерську) роботу.....	21
13 Отримання допуску кваліфікаційної (магістерської) роботи до захисту на випускаючій кафедрі.....	21
14 Порядок підшивання кваліфікаційної (магістерської) роботи.....	22
15 Зовнішнє рецензування кваліфікаційної (магістерської) роботи.....	22
16 Підготовка кваліфікаційної (магістерської) роботи до захисту.....	22
17 Захист кваліфікаційної (магістерської) роботи в Екзаменаційній комісії.....	23
Список використаних джерел інформації.....	25
Додатки.....	26
Додаток А Рекомендована тематика кваліфікаційних (магістерських) робіт	27
Додаток Б Зразок рапорту про закріплення теми кваліфікаційної (магістерської) роботи...	28
Додаток В Зразок листа підприємства про замовлення теми кваліфікаційної (магістерської) роботи.....	29
Додаток Г Завдання на кваліфікаційну (магістерську) роботу	30
Додаток Д Орієнтовний план кваліфікаційної (магістерської) роботи	32
Додаток Е Рекомендовані джерела інформації до написання кваліфікаційної (магістерської) роботи.....	33
Додаток Ж Зразок титульного аркушу кваліфікаційної (магістерської) роботи.....	45
Додаток И Зразок анотації кваліфікаційної (магістерської) роботи.....	46
Додаток К Зразок вступу кваліфікаційної (магістерської) роботи.....	47
Додаток Л Методика оцінки ефективності впливу вдосконалення предмету дослідження на діяльність підприємства.....	49
Додаток М Методика оцінки соціально-економічної ефективності впливу поліпшення стану охорони праці / умов праці на діяльність підприємства.....	55
Додаток Н Приклади оформлення кваліфікаційної (магістерської) роботи.....	64
Додаток П Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел.....	65
Додаток Р Зразок рапорту про проведення перевірки наявності чи відсутності факту плагіату в кваліфікаційній (магістерській) роботі	73
Додаток С Авторський договір-приєднання про передачу невиключних прав на використання твору.....	72
Додаток Т Висновок наукового керівника кваліфікаційної (магістерської) роботи та висновок кафедри про кваліфікаційну (магістерську) роботу.....	75
Додаток У Пам'ятка науковому керівнику щодо написання відгуку на кваліфікаційну (магістерську) роботу.....	76
Додаток Ф Пам'ятка рецензенту щодо написання рецензії на кваліфікаційну (магістерську) роботу.	77
Додаток Х Зразок оформлення наочних матеріалів до кваліфікаційної (магістерської) роботи.....	78
Додаток Ц Орієнтовна структура доповіді на захисті кваліфікаційної (магістерської) роботи...	79
Додаток Ш Подання голові Екзаменаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи.....	80
Додаток Щ Оцінювання кваліфікаційних (магістерських) робіт	81

ВСТУП

Методичні вказівки розроблені у відповідності до вимог освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня освіти «Організаційне забезпечення та управління авіаційним виробництвом» за спеціальністю 272 «Авіаційний транспорт» галузі знань 27 «Транспорт».

Методичні вказівки призначені для надання допомоги здобувачам вищої освіти (ЗВО) у виконанні кваліфікаційної (магістерської) роботи відповідно до чинних стандартів України і містять основні вимоги, які висуваються до змісту та оформлення кваліфікаційної (магістерської) роботи, організації її виконання, порядку захисту та оцінювання.

Підготовка і захист кваліфікаційної (магістерської) роботи є завершальним етапом навчання у закладі вищої освіти за освітнім ступенем магістра. Виконання її представляє собою узагальнюючий процес, який дає змогу майбутньому магістру поєднати набуті теоретичні знання з практичними навичками й продемонструвати власні думки та наукові переконання. Кваліфікаційна робота магістра є результатом вивчення переліку навчальних дисциплін та здійснення самостійних науково-дослідницьких пошуків. Якість підготовки і захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи дозволяє виявити рівень професійної підготовки та практичних навичок ЗВО, його здатність до самостійного мислення й прийняття фахових рішень.

1 МЕТА І ЗАДАЧІ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання ЗВО відповідної освітньої програми.

Кваліфікаційна (магістерська) робота є підсумковою роботою, яка дає можливість виявити рівень засвоєння ЗВО теоретичних знань та практичної підготовки, здатність до самостійної роботи за обраною спеціальністю на первинних посадах відповідно до узагальненого об'єкту діяльності. Кваліфікаційна (магістерська) робота є одним із видів індивідуальних робіт ЗВО, оригінальним, завершеним науковим дослідженням та містить сукупність результатів, положень, що пропонуються для публічного захисту.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» має засвідчувати здатність розв'язувати складні задачі та проблеми у галузі професійної діяльності та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Метою виконання магістерського дослідження є розв'язання комплексу наукових та прикладних завдань відповідно до узагальненого об'єкту діяльності на основі застосування системи теоретичних знань і практичних навичок для вирішення конкретних завдань щодо вдосконалення організаційного забезпечення та управління авіаційним виробництвом, ініціювання до впровадження інновацій у їх діяльність.

Виконання кваліфікаційної (магістерської) роботи забезпечує:

- систематизацію, закріплення, розширення та застосування знань ЗВО під час виконання конкретних науково-дослідних і прикладних завдань;
- розвиток навичок самостійної роботи;
- оволодіння методикою дослідження при вирішенні теоретичних та прикладних проблем.

Кваліфікаційна (магістерська) робота як метод оцінювання рівня якості підготовки має продемонструвати, що магістр володіє системою спеціальних знань, які здобуті у процесі навчання та практичної підготовки на рівні новітніх досягнень науки у предметній області діяльності, що є запорукою його наукового мислення та творчої професійної, науково-дослідницької та педагогічної діяльності, та вміє:

- працювати з інформаційними джерелами (законодавчими і нормативними документами, науковою і спеціальною літературою, у тому числі виданою іноземними мовами, матеріалами глобальної комп'ютерної мережі Інтернет, даними статистичної звітності);
- викладати матеріал логічно та аргументовано;
- використовувати новітні дидактичні технології і методи;
- використовувати статистичні та математичні методи для аналізу проблем та обґрунтування управлінських рішень;
- опанувати сучасні наукові методи для проведення теоретичних і емпіричних досліджень;
- використовувати набуті навички для розроблення пропозицій і обґрунтування рекомендацій з удосконалення предмету дослідження;
- генерувати та обґрунтовувати гіпотези, ідеї, пропозиції у предметній сфері наукових досліджень;
- робити висновки щодо результатів проведених досліджень.

2 ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

Кваліфікаційна (магістерська) робота виконується на основі поглибленого вивчення чинного національного та міжнародного законодавства, спеціальної вітчизняної та зарубіжної літератури, передового досвіду з досліджуваної проблеми, а також результатів проведених ЗВО власних досліджень реального об'єкта з метою вирішення визначених

теоретичних та прикладних завдань у сфері майбутньої професійної діяльності.

Підготовка кваліфікаційної (магістерської) роботи передбачає такі основні етапи виконання:

1. Вибір напрямку та теми дослідження, подання відповідного рапорту і затвердження теми.
2. Визначення об'єкту, предмету, мети та задач дослідження, затвердження індивідуального завдання на кваліфікаційну (магістерську) роботу.
3. Опрацювання джерел вторинної інформації, формування загальної концепції дослідження, методичних підходів та інструментарію, складання робочого плану кваліфікаційної (магістерської) роботи.
4. Формування теоретико-методологічних основ проблеми, яка досліджується, узагальнення існуючих концепцій, вивчення еволюції підходів до вирішення проблеми, систематизація сучасних поглядів вітчизняних та закордонних науковців.
5. Збирання фактичного матеріалу під час переддипломної практики на об'єкті дослідження, загальна діагностика об'єкту дослідження, поглиблений аналіз та оцінка показників, що характеризують предмет дослідження.
6. Обґрунтування напрямів вирішення проблеми, яка досліджується, пошук засобів подолання перешкод їх реалізації, економічне обґрунтування доцільності впровадження.
7. Викладення результатів магістерського дослідження в текстовій формі, підготовка вступу, висновків, додатків, упорядкування списку використаних джерел.
8. Оформлення кваліфікаційної (магістерської) роботи.
9. Отримання допуску кваліфікаційної (магістерської) роботи до захисту на випускаючій кафедрі.
10. Зовнішнє рецензування кваліфікаційної (магістерської) роботи.
11. Підготовка до захисту.
12. Захист кваліфікаційної (магістерської) роботи в Екзаменаційній комісії.

До виконання кваліфікаційної (магістерської) роботи допускаються ЗВО, які успішно склали заліково-екзаменаційні сесії, завершили науково-дослідну, виробничу, переддипломну практики та захистили звіти з них.

3 ВИМОГИ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

Кваліфікаційна (магістерська) робота виконується відповідно до напрямів теоретичних і прикладних досліджень випускаючої кафедри та має засвідчити рівень професійної підготовки випускника:

- вміння застосовувати здобуті у закладі вищої освіти знання для розв'язання складних науково-практичних завдань;
- свідоме засвоєння знань та їх систематизацію;
- наявність навичок наукової роботи;
- здатність критично й креативно мислити та вміння аргументувати власну точку зору.

Виклад змісту кожного питання кваліфікаційної (магістерської) роботи має бути цілісним, логічним, доказовим та науково аргументованим.

Кваліфікаційна (магістерська) робота повинна містити:

- системний аналіз проблеми відповідно до предмету наукового дослідження;
- загальний аналіз предмету та об'єкту дослідження;
- елементи наукової новизни з предмету дослідження;
- обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення діяльності досліджуваного об'єкту.

Кваліфікаційна (магістерська) робота виконується на матеріалах реального об'єкту – підприємства/організації авіаційної галузі будь-якої форми власності, що є юридичною особою.

Тематика кваліфікаційних (магістерських) робіт має відображати проблематику організаційного забезпечення та управління основними напрямками діяльності авіаційного

підприємства / організації, та конструюватися на основі компетентностей, що формують програмні результати навчання магістра.

Кваліфікаційна (магістерська) робота повинна містити результати власних теоретичних та прикладних досліджень.

Кваліфікаційна (магістерська) робота має бути написана державною мовою, науковим стилем, логічно й аргументовано.

Кваліфікаційна (магістерська) робота повинна мати належне оформлення та всі необхідні супровідні документи (заповнений бланк завдання, копія довідки про результати перевірки роботи на наявність чи відсутність в ній факту плагіату, висновок наукового керівника та висновок випускаючої кафедри щодо допуску кваліфікаційної (магістерської) роботи до захисту, відгук зовнішнього рецензента, копії публікацій за тематикою дослідження). За бажанням ЗВО може одержати додатковий відгук на кваліфікаційну (магістерську) роботу від підприємства або організації, що є замовником дослідження. Робота має бути виконана і подана на випускаючу кафедру в термін, передбачений графіком навчального процесу.

Кваліфікаційна (магістерська) робота, яка не відповідає вимогам щодо змісту та оформлення, затвердженій темі, написана без дотримання затвердженого плану, не містить теоретико-методологічної частини, економічних розрахунків, наукової новизни, обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення предмету дослідження, а також не має зовнішньої рецензії та апробації результатів досліджень, до захисту не допускається.

4 ВИБІР НАПРЯМУ ТА ЗАТВЕРДЖЕННЯ ТЕМИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

ЗВО надається право самостійно обирати напрям науково-дослідної роботи. Доцільно, якщо останній розроблявся раніше при підготовці курсових робіт, рефератів, доповідей на науково-практичних конференціях тощо.

Тема кваліфікаційної (магістерської) роботи обирається ЗВО відповідно до рекомендованої тематики (додаток А). Після вибору теми ЗВО подає рапорт на ім'я завідувача випускаючої кафедри (додаток Б).

Рекомендована тематика кваліфікаційних (магістерських) робіт розробляється випускаючою кафедрою згідно з вимогами освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня освіти «Організаційне забезпечення та управління авіаційним виробництвом» за спеціальністю 272 «Авіаційний транспорт» галузі знань 27 «Транспорт» відповідно до затверджених програм вивчених нормативних і вибіркових дисциплін, відображає актуальну проблематику авіаційного транспорту. Тематика кваліфікаційних (магістерських) робіт щорічно переглядається та поновлюється.

Згідно обраної ЗВО теми кваліфікаційної (магістерської) роботи випускаюча кафедра призначає наукового керівника, який надає науково-методичну допомогу ЗВО в його самостійній роботі над магістерським дослідженням. При цьому, як правило, враховуються побажання ЗВО та наукових керівників.

За завчасним погодженням із завідувачем кафедри ЗВО може запропонувати свою тему дослідження. Для цього необхідно письмово обґрунтувати доцільність її розробки (відповідно до попередньої власної науково-дослідницької роботи, до місця роботи, можливостей отримання необхідної інформації на об'єкті дослідження). Крім того, кваліфікаційні (магістерські) роботи можуть виконуватись за тематикою, яку замовлятимуть підприємства та організації авіаційного профілю.

Протягом одного місяця від подання рапорту на затвердження теми ЗВО, за погодженням із науковим керівником, має право замінити тему або її уточнити. Для заміни (уточнення) теми необхідно подати рапорт на ім'я завідувача випускаючої кафедри із підписом ЗВО та його керівника.

Після остаточного узгодження із науковими керівниками теми кваліфікаційних (магістерських) робіт розглядаються та обговорюються на засіданні випускаючої кафедри і затверджуються наказом начальника академії. Подальші зміни та уточнення тем можливі

лише за крайніх обставин, потребують змістовного обґрунтування та додаткового наказу за письмовим клопотанням кафедри (витяг із протоколу засідання). Обставинами, що можуть стати підставою для такого клопотання, є, наприклад, перебування ЗВО у лікарні або тривале відрадження, що має бути підтверджено відповідними документами.

5 КЕРІВНИЦТВО КВАЛІФІКАЦІЙНОЮ (МАГІСТЕРСЬКОЮ) РОБОТОЮ

Відповідно до обраного ЗВО напрямку магістерського дослідження, випускаюча кафедра призначає наукового керівника.

Науковими керівниками призначаються провідні викладачі та науковці випускаючої кафедри, а також спеціалісти установ і підприємств, які працюють за профілем теми кваліфікаційної (магістерської) роботи і мають відповідний науковий ступінь.

В деяких випадках при дослідженні проблеми, яка потребує розробки математичних моделей, статистичної обробки даних, створення програмного забезпечення на ПЕОМ тощо, крім наукового керівника за ЗВО закріплюється науковий консультант, який надає допомогу при написанні окремих розділів чи підрозділів роботи.

Науковий керівник проводить індивідуальне консультування ЗВО, рекомендує літературні джерела, допомагає скласти план кваліфікаційної (магістерської) роботи, заповнити бланк індивідуального завдання, контролює дотримання графіку виконання, рецензує частини роботи і завершений рукопис, готує ЗВО до захисту.

6 ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТУ ТА ПРЕДМЕТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ, СКЛАДАННЯ РОБОЧОГО ПЛАНУ МАГІСТЕРСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Об'єктом, за матеріалом якого буде виконуватися робота, є підприємство / організація авіаційної галузі будь-якої форми власності, що є юридичною особою. Об'єкт магістерського дослідження є базою переддипломної практики.

Бажаним є розробка теми на замовлення керівництва підприємства або організації авіаційної галузі. Це замовлення оформлюється листом-замовленням (додаток В).

Крім цього, об'єктом магістерського дослідження може бути місцевий, національний, регіональний або світовий авіаційний транспорт.

Темою кваліфікаційної (магістерської) роботи (предметом дослідження) є одна з актуальних проблем авіаційного транспорту, яка відповідає програмним результатам навчання, передбаченим освітньо-професійною програмою другого (магістерського) рівня освіти «Організаційне забезпечення та управління авіаційним виробництвом» за спеціальністю 272 «Авіаційний транспорт» галузі знань 27 «Транспорт». Предметом дослідження може бути організаційне забезпечення та управління одним з видів / напрямків діяльності авіаційного підприємства / організації.

Після остаточного визначення теми, об'єкту та предмету дослідження, ЗВО за допомогою наукового керівника заповнює бланк завдання (додаток Г). Завдання підписують ЗВО і науковий керівник, а також затверджує завідувач випускаючої кафедри.

За допомогою керівника, виходячи з теми, мети, об'єкту та предмету дослідження, ЗВО складає проект плану (робочий план) кваліфікаційної (магістерської) роботи. План має передбачати питання, які розкривають зміст теми. Зразок плану кваліфікаційної (магістерської) роботи подано у додатку Д.

7 ОПРАЦЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

Відповідно до теми ЗВО самостійно або за рекомендацією наукового керівника добирає літературні джерела (монографії, підручники, автореферати дисертацій, брошури, статті у наукових фахових виданнях, тези наукових конференцій тощо).

- Доцільно керуватися при цьому традиційною логікою вивчення літературних джерел:
- загальне ознайомлення з публікацією в цілому та її змістом;
 - читання тексту послідовно або вибірково;

- виписування (копіювання) матеріалів, що безпосередньо стосуються теми;
- критична оцінка вибраних матеріалів;
- формування відповідного фрагменту тексту кваліфікаційної (магістерської) роботи.

Написання кваліфікаційної (магістерської) роботи передбачає вивчення чинного законодавства, постанов Кабінету Міністрів України, рішень Верховної Ради, нормативних документів відповідних міністерств та інших органів управління з питань, пов'язаних з темою роботи. Доцільно також використовувати статистичні матеріали Державної служби статистики України, зокрема статистичний збірник «Україна в цифрах», статистичні дані, що оприлюднюються Державною авіаційною службою України, Украероухом тощо.

Особливу увагу доцільно звернути на вивчення матеріалів, опублікованих у періодичній пресі (газети і журнали фахового спрямування), де подаються найсучасніші результати наукових досліджень.

На сучасному етапі розвитку суспільства важливим джерелом вторинної інформації є глобальна мережа Інтернет.

При запозиченні визначень, цитат тощо, в тексті кваліфікаційної (магістерської) роботи необхідно робити відповідні посилання (див. розділ 10).

При виконанні магістерського дослідження ЗВО має опрацювати не менше 50 інформаційних джерел.

Список основної рекомендованої літератури до написання кваліфікаційної (магістерської) роботи наводиться в додатку Е.

8 ЗБИРАННЯ І ОБРОБКА ФАКТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ

Кваліфікаційна (магістерська) робота має виконуватися з використанням наукових джерел та фактичного матеріалу, який відображає діяльність авіаційного підприємства або організації, що є об'єктом дослідження.

Джерелом інформації є планові і фактичні показники виробничої діяльності, статистична звітність, накази, розпорядження, результати спостережень, опитувань тощо, які збирає ЗВО під час переддипломної практики.

Особливе значення має правильне узагальнення накопиченого фактичного матеріалу, групування та обробка даних, на основі яких проводиться аналіз та обґрунтовуються власні пропозиції щодо удосконалення діяльності.

З метою підтримки набутих навичок роботи на ПЕОМ і вмінь з алгоритмізації та складання програм, кожен ЗВО при написанні кваліфікаційної (магістерської) роботи повинен використовувати комп'ютер.

9 ЗМІСТ ТА ОБСЯГИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

Орієнтовний обсяг кваліфікаційної роботи магістра 100-110 сторінок друкованого тексту (без урахування «Списку використаних джерел» та «Додатків»).

Зміст кваліфікаційної (магістерської) роботи визначається її темою і відбивається у плані, розробленому за допомогою наукового керівника. Кваліфікаційна (магістерська) робота має містити:

- титульний аркуш;
- завдання на кваліфікаційну (магістерську) роботу (додаток Г);
- копію довідки про результати перевірки кваліфікаційної (магістерської) роботи на наявність чи відсутність в ній факту плагіату (див. розділ 11);
- висновок наукового керівника та висновок випускаючої кафедри щодо допуску кваліфікаційної (магістерської) роботи до захисту (див. розділи 12-13);
- відгук зовнішнього рецензента (див. розділ 15, не підшивається);
- анотацію;
- зміст;
- перелік умовних скорочень (при необхідності);
- вступ;

- основну частину;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (з обов'язковим наданням копій публікацій за темою дослідження).

Титульний аркуш (додаток Ж) містить найменування випускаючої кафедри, факультету, закладу вищої освіти та міністерства, якому він підпорядковується; прізвище, ім'я та по-батькові, курс, групу, форму навчання, спеціальність, освітньо-професійну програму автора; тему кваліфікаційної (магістерської) роботи з посиланням на об'єкт дослідження, прізвище, науковий ступінь / вчене звання наукового керівника; місто і рік. Завершену і оформлену належним чином кваліфікаційну (магістерську) роботу обов'язково підписують автор і науковий керівник на титульній сторінці.

Анотація – узагальнений короткий виклад основного змісту кваліфікаційної (магістерської) роботи – подається для ознайомлення з її змістом та результатами державною та англійською мовами відповідно до встановленого зразка (додаток И).

В анотації також вказуються:

- прізвище та ініціали ЗВО;
- назва кваліфікаційної (магістерської) роботи;
- спеціальність (шифр і назва);
- найменування закладу вищої освіти, у якому здійснювалася підготовка;
- місто, рік.

Наприкінці анотації наводяться ключові слова відповідною мовою. Сукупність ключових слів повинна відповідати основному змісту магістерського дослідження, відображати його тематику і забезпечувати тематичний пошук роботи. Кількість ключових слів становить від п'яти до п'ятнадцяти. Ключові слова подають у називному відмінку, друкують в рядок через кому.

Обсяг анотації (українською та англійською мовами) не повинен перевищувати однієї сторінки.

Зміст містить найменування та номери початкових сторінок переліку умовних скорочень, вступу, всіх розділів та підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Заголовки змісту мають точно повторювати заголовки в текстовій частині. Скорочувати або давати їх за іншою редакцією, ніж заголовки у тексті, не можна.

Перелік умовних скорочень. Якщо в кваліфікаційній (магістерській) роботі вжита специфічна термінологія або маловідомі скорочення, нові символи, позначення тощо, то їх перелік слід подати у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом. Перелік треба друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять скорочення, справа – їх розшифровку. Незалежно від цього за першої появи цих елементів у тексті кваліфікаційної (магістерської) роботи наводять їх розшифровку. Скорочення, символи, позначення, які повторюються не більше двох разів, до переліку не вносяться.

Вступ (додаток К) розкриває сутність проблеми магістерського дослідження, підстави та вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності дослідження. У вступі подають загальну характеристику кваліфікаційної (магістерської) роботи у рекомендованій нижче послідовності:

1) Обґрунтувати вибір теми та її актуальність для науки і практики, розвитку відповідної галузі дослідження. Обґрунтування актуальності вибраної теми кваліфікаційної (магістерської) роботи, яке проводиться шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукової задачі), свідчить про відповідність теми дослідження сучасним потребам певної сфери діяльності та перспективам її розвитку. При цьому висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Достатньо кількома реченнями висвітлити сутність проблеми дослідження, її соціальну значущість, значення для подальшого розвитку теорії і практики. У цій частині вступу необхідно навести перелік вітчизняних і зарубіжних науковців, які досліджували обрану тему або окремі її аспекти.

2) Сформулювати мету роботи і наукові завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Мета повинна узгоджуватися з назвою кваліфікаційної (магістерської) роботи і містити не тільки очікувані результати, а й вказувати, на яких

наукових передумовах вона ґрунтується, яким чином досягається. Не слід формулювати мету як «Дослідження ...», «Вивчення ...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на результати наукової розробки. Результати наукового дослідження слід формулювати як: «розв'язання наукової проблеми ..., розробка теоретичних положень ..., науково обґрунтованих рішень ...», впровадження яких є значним внеском в розвиток певної сфери діяльності.

Мета наукового дослідження реалізується через конкретні *завдання*, які мають бути вирішені відповідно до поставленої мети. Це звичайно робиться у формі перерахування (визначити ..., вивчити ..., описати ..., встановити ..., виявити ..., в'яснити ..., вивести формулу ... і т. ін.). Формулювання цих завдань необхідно робити якомога ретельніше, оскільки опис їх вирішення складатиме зміст підрозділів кваліфікаційної (магістерської) роботи. Це важливо також і тому, що назви таких підрозділів з'являються саме з формулювання завдань дослідження.

3) Вказати об'єкт і предмет дослідження. *Об'єкт* – це процес або явище, що породжують проблемну ситуацію та обрані для вивчення. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження.

Предмет міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. Саме на нього і спрямована основна увага ЗВО, саме предмет дослідження визначає тему кваліфікаційної (магістерської) роботи, яка виноситься на титульний аркуш як заголовок.

Якщо об'єктом магістерського дослідження є підприємство / організація авіаційної галузі, надається його коротка характеристика: власність, організаційно-правова форма, галузева належність, коли і ким засновано, місцезнаходження, матеріально-технічна база (опис приміщення, складів, транспорту тощо, вартісна оцінка), основні економічні показники за звітний період, чисельність працюючих, схема структури апарату управління з коментарем, перелік основних конкурентів. У випадку визначення об'єктом магістерського дослідження авіаційного транспорту, наводиться стисла характеристика регіону, на матеріалах якого виконується робота.

Предмет дослідження визначає той аспект організаційного забезпечення та управління авіаційним виробництвом, який підлягає дослідженню в межах визначеного об'єкту.

4) Обрати методи дослідження, що є дуже важливим етапом наукової праці та необхідною умовою досягнення поставленої в роботі мети. **Загальнонаукові методи** досліджень можна поділити на три групи, межі між якими визначені приблизно:

- методи емпіричного дослідження;
- методи, що використовуються для емпіричного та теоретичного досліджень;
- методи теоретичного дослідження.

Методи емпіричного дослідження:

Спостереження – це систематичне цілеспрямоване вивчення об'єкта. Спостереження як метод пізнання дає змогу отримати первинну інформацію у вигляді сукупності емпіричних тверджень. Емпірична сукупність утворює первинну схематизацію об'єктів реальності – вихідних об'єктів наукового дослідження.

Порівняння – це процес встановлення подібності або відмінностей предметів та явищ дійсності, а також знаходження загального, притаманного двом або кільком об'єктам. Різні об'єкти чи явища можуть порівнюватися безпосередньо або опосередковано через їх порівняння з будь-яким іншим об'єктом (еталоном). У першому випадку звичайно отримують якісні результати (більше – менше, вище – нижче). Порівняння ж об'єктів з еталоном надає можливість отримати кількісні характеристики. Такі порівняння називають вимірюванням.

Вимірювання – це визначення числового значення певної величини за допомогою одиниці виміру. Вимірювання передбачає наявність таких основних елементів: об'єкта вимірювання, еталона, вимірювальних приладів, методу вимірювання. Вимірювання розвинулося з операції порівняння, проте воно – більш потужний і універсальний пізнавальний засіб.

Узагальнення – це логічний процес переходу від одиничного до загального чи від менш

загального до більш загального знання, а також продукт розумової діяльності, форма відображення загальних ознак і якостей об'єктивних явищ. Найпростіші узагальнення полягають в об'єднанні, групуванні об'єктів на основі окремої ознаки (синкретичні об'єднання). Складнішим є комплексне узагальнення, при якому група об'єктів з різними основами об'єднуються в єдине ціле. Здійснюється узагальнення шляхом абстрагування від специфічних і виявлення загальних ознак (властивостей, відношень тощо), притаманних певним предметам.

Експеримент – це такий метод вивчення об'єкта, за яким дослідник активно і цілеспрямовано впливає на нього завдяки створенню штучних умов або використанню природних умов, необхідних для виявлення відповідної властивості.

У науковому дослідженні експеримент і теорія найтісніше взаємопов'язані. Всіляке ігнорування експерименту неодмінно призводить до помилок, тому всебічне розгортання експериментальних досліджень являє собою один із найважливіших шляхів розвитку сучасної науки.

Методи, що застосовуються на емпіричному та теоретичному рівнях досліджень:

Абстрагування – це відхід у думці від несуттєвих властивостей, зв'язків, відношень предметів і виділення декількох рис, які цікавлять дослідника. Процес абстрагування має два ступені. Перший: виділення найважливішого у явищах і встановлення факту незалежності чи дуже незначної залежності досліджуваних явищ, на яку можна не зважати, від певних факторів (якщо об'єкт *A* не залежить безпосередньо від фактору *B*, то можна лишити його осторонь як несуттєвий). Другий ступінь: реалізація можливостей абстрагування. Сутність його полягає в тому, що один об'єкт замінюється іншим, простішим, який виступає як «модель» першого.

Результат абстрагування часто виступає як специфічний метод дослідження, а також як елемент складніших за своєю структурою методів експерименту – аналізу і моделювання.

Аналіз і синтез. Аналіз – метод пізнання, який дає змогу поділяти предмети дослідження на складові частини (природні елементи об'єкта або його властивості і відношення). Синтез, навпаки, припускає з'єднання окремих частин чи рис предмета в єдине ціле. Аналіз та синтез взаємопов'язані, вони представляють собою єдність протилежностей.

Індукція та дедукція. Дедуктивною називають таку розумову конструкцію, в якій висновок щодо якогось елемента множини робиться на підставі знання загальних властивостей всієї множини. Змістом дедукції як методу пізнання є використання загальних наукових положень при дослідженні конкретних явищ.

Під індукцією розуміють перехід від часткового до загального, коли на підставі знання про частину предметів класу робиться висновок стосовно класу в цілому. Дедукція та індукція – взаємопротилежні методи пізнання.

Моделювання – метод, який ґрунтується на використанні моделі як засобу дослідження явищ і процесів природи. Під моделями розуміють системи, що замінюють об'єкт пізнання і служать джерелом інформації стосовно нього. Моделі – це такі аналоги, подібність яких до оригіналу суттєва, а розбіжність – несуттєва. Моделі поділяють на два види: матеріальні та ідеальні. Матеріальні моделі втілюються у певному матеріалі – дереві, металі, склі і т.п. Ідеальні моделі фіксуються в таких наочних елементах, як креслення, рисунок, схема, комп'ютерна програма тощо.

Методи теоретичних досліджень:

Ідеалізація – це конструювання подумки об'єктів, які не існують у дійсності або практично не здійсненні (наприклад, абсолютно тверде тіло, абсолютно чорне тіло, лінія, площина).

Мета ідеалізації: позбавити реальні об'єкти деяких притаманних їм властивостей і наділити (у думці) ці об'єкти певними нереальними і гіпотетичними властивостями.

Формалізація – метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їх структури у знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад мовою математики.

Аксиоматичний метод – метод побудови наукової теорії, за якого деякі твердження приймаються без доведень, а всі інші знання виводяться з них відповідно до певних логічних правил.

Гіпотеза та припущення. У становленні теорій як системи наукового знання

найважливішу роль відіграє гіпотеза. Гіпотеза є формою осмислення фактичного матеріалу, формою переходу від фактів до законів.

Гіпотези (як і ідеї) носять імовірнісний характер. На їх основі відбувається систематизація раніше накопичених знань і здійснюється пошук нових наукових результатів – у цьому сутність і призначення гіпотези як форми розвитку науки.

Історичний метод дає змогу дослідити виникнення, формування і розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення внутрішніх та зовнішніх зв'язків, закономірностей та суперечностей. Даний метод дослідження використовується головним чином у суспільних науках. У прикладних він застосовується, наприклад, при вивченні розвитку і формування тих чи тих галузей науки і техніки.

Системний підхід полягає у комплексному дослідженні великих і складних об'єктів (систем), дослідженні їх як єдиного цілого із узгодженим функціонуванням усіх елементів і частин. Виходячи з цього принципу, треба вивчити кожен елемент системи у його зв'язку та взаємодії з іншими елементами, виявити вплив властивостей окремих частин системи на її поведінку в цілому, встановити емерджентні властивості системи і визначити оптимальний режим її функціонування.

В технічних науках також використовують **спеціальні методи досліджень**: метод кореляційно-регресивного аналізу, індексний метод, метод експертних оцінок, метод екстраполяції, проєктний метод, методи лінійного та нелінійного програмування, метод динамічного програмування, метод мережевого планування, метод Монте-Карло, методи теорії прийняття рішень, методи теорії систем масового обслуговування, методи багатокритеріальної та багатокритеріальної оптимізації тощо.

5) Визначити теоретичну та методологічну основу дослідження. Останню складають сучасні наукові положення, концепції та стратегії розвитку авіаційного транспорту; теоретичні висновки та узагальнення вітчизняних і зарубіжних вчених, що містяться у монографічній, спеціальній та періодичній літературі; матеріали наукових і науково-практичних конференцій; законодавчі та нормативно-правові акти; документи Державіаслужби, Украероруху, ICAO, IATA, Європейської об'єднаної авіаційної влади, Євроконтролю тощо.

6) Описати інформаційну базу наукового дослідження, яку формують дані офіційної статистики, планові, звітні, облікові, аналітичні дані окремих підприємств, установ, організацій тощо.

7) Обґрунтувати наукову новизну одержаних результатів, яка характеризує особистий внесок автора у вирішення досліджуваної проблеми. Слід чітко сформулювати наукові положення, запропоновані ЗВО самостійно, зосереджуючи особливу увагу на ступені досягнутої при цьому новизни. Виділяють такі ступені наукової новизни результатів дослідження:

– запропоновано принципово нові у даній галузі знання (*вперше* здійснено ..., одержано ..., розроблено ..., визначено ..., формалізовано ...);

– науковий результат розширює або доповнює відомі теоретичні чи практичні положення, вносить у них нові елементи (удосконалено ..., розширено ..., доповнено ...);

– науковий результат конкретизує та уточнює відомі положення, використовує відомі методи для дослідження нових об'єктів і явищ (набуло подальшого розвитку ..., уточнено ...).

Наукова новизна може виявлятися у теоретичних положеннях, які вперше сформульовано і змістовно обґрунтовано; методичних рекомендаціях, які впроваджено у практику, і які спричиняють суттєвий вплив на досягнення нових соціально-економічних результатів.

При формулюванні наукової новизни слід використовувати такі вирази: «вперше здійснено комплексне ...», «науково узагальнено та систематизовано ...», «розроблено модель (або методика) ...», «досліджено специфічні зв'язки ...», «визначено причинно-наслідкові зв'язки, фактори впливу ...». Використовуючи наведені вирази, слід конкретизувати особистий внесок автора з відповідними поясненнями. У жодному випадку не можна вдаватися до викладу наукового положення у вигляді анотації, коли просто констатують, що в роботі зроблено, а в сутності наукової новизни виявити неможливо.

8) Вказати на практичне значення одержаних результатів, тобто, де і яким чином результати дослідження можна використати на практиці. У кваліфікаційній (магістерській) роботі, що має теоретичне значення, подають відомості про наукове використання результатів дослідження або рекомендацій щодо їх використання, а у роботі з прикладними результатами – відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендацій щодо їх використання.

9) Зазначити, де результати наукових досліджень автора були апробовані (коли були представлені і на яких науково-практичних заходах), а також **в яких виданнях окремі результати кваліфікаційної (магістерської) роботи були опубліковані** (тези, статті), вказавши кількість публікацій та обсяг в друкованих аркушах (з обов'язковим наданням копій публікацій у кінці додатків).

10) Охарактеризувати структуру кваліфікаційної (магістерської) роботи: навести загальний обсяг роботи, перерахувати структурні елементи, вказати кількість таблиць, рисунків та додатків.

Обсяг вступу не повинен перевищувати 4-5 сторінок.

Основна частина кваліфікаційної (магістерської) роботи складається з трьох розділів: теоретико-методологічного, дослідницько-аналітичного та проєктно-рекомендаційного. У межах кожного розділу виділяють по два підрозділи, що мають відображати логічну послідовність дослідження та розробки власних пропозицій. В кінці кожного розділу подають висновки із стислим викладенням наведених у розділі теоретичних і практичних результатів. Матеріал має містити дискусійні питання, пов'язані з переглядом усталених поглядів і уявлень, а також оригінальні погляди автора на вирішення досліджуваної проблеми. Слід пам'ятати, що виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній автором.

Перший розділ – теоретико-методологічний – містить два підрозділи:

Розділ 1 Науково-методологічні засади організаційного забезпечення та управління ... (предметом дослідження)

1.1 Теоретичні основи організаційного забезпечення та управління ... (предметом дослідження)

1.2 Методологічні аспекти організаційного забезпечення та управління ... (предметом дослідження)

Висновки до розділу 1

Теоретичне обґрунтування має визначати роль і місце досліджуваних явищ та процесів у діяльності авіаційного підприємства або організації. В першому розділі ЗВО окреслює основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою. Можна зробити історичний екскурс у минуле, щоб краще зрозуміти та визначити тенденції розвитку досліджуваного явища чи процесу. У цьому розділі обґрунтовується теоретична база обраної проблеми, дається огляд літературних джерел, нових розробок, опублікованих статистичних даних із посиланням на джерела, іншої інформації, пов'язаної з темою. На основі вивчення наукової, навчально-методичної літератури розкриваються підходи різних авторів до розв'язання проблеми, показується, у чому полягає подібність, а у чому – відмінність їх поглядів, а також обґрунтовуються власні погляди на проблему. У цьому розділі подається оцінка діючих законів, постанов, указів та інших офіційно-розпорядчих документів, нормативної та довідкової бази за досліджуваною проблемою. Розкривається власне розуміння цієї бази, обґрунтовуються необхідність, доцільність окремих документів.

Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, ЗВО повинен назвати ті питання, що залишились невирішеними, а отже, визначити своє місце у розв'язанні проблеми. Бажано закінчити цей розділ коротким резюме стосовно необхідності проведення свого дослідження.

Теоретичне обґрунтування, суть, значення, класифікаційні характеристики, історія та сучасні тенденції предмету дослідження, методичні підходи повинні мати певні елементи полемічності, ствердженої власної позиції щодо обраних методів дослідження, що дає змогу перейти в наступному розділі до конкретного аналітичного дослідження.

Бажано ілюструвати текст графічними матеріалами і схемами, графіками, діаграмами

тощо.

Другий розділ – дослідницько-аналітичний – містить два підрозділи:

Розділ 2 Аналіз діяльності ... (об'єкту дослідження) і організаційного забезпечення та управління (предметом дослідження)

2.1 Організаційно-економічна характеристика та аналіз діяльності ... (об'єкту дослідження)

2.2 Дослідження / оцінка організаційного забезпечення та управління ... (предметом дослідження на об'єкті дослідження)

Висновки до розділу 2

Аналітичний розділ, забезпечуючи логічну послідовність дослідження, має стати перехідним до наступного третього розділу і поєднати набуті теоретичні знання та вміння використовувати обрані методи і певний методичний інструментарій.

У цьому розділі наводиться опис об'єкта дослідження з характеристикою його статусу (термін створення, юридична адреса, форма власності, належність до визначеної організаційно-правової форми, основні цілі та обмеження діяльності), табличним та графічним аналізом динаміки основних показників діяльності авіаційного підприємства / організації протягом останніх трьох років на основі абсолютних та відносних відхилень обсягів виконання авіаційних перевезень або авіаційних робіт, надання аеропортових, аеронавігаційних, хендлінгових, інжинірингових, агентських послуг тощо; обсягів доходу / прибутку та витрат; вартості основних фондів; кількості та середньої зарплатні працівників з вказанням організаційної структури підприємства / організації, основних партнерів та конкурентів і т.п.; загальних засад організації праці, стану охорони праці та умов праці тощо.

Надається характеристика сучасного стану досліджуваної теми на об'єкті дослідження, проводиться діагностування діяльності авіаційного підприємства / організації щодо обраного напрямку дослідження, ґрунтовний аналіз із використанням накопиченого фактичного матеріалу та із залученням усіх теоретичних знань, певного методичного інструментарію для кількісного обґрунтування виявлених проблем. Аналіз обов'язково повинен кореспондуватися з методологічним матеріалом, розкритим у попередньому розділі.

Усі аналітичні розрахунки, таблиці, графіки, діаграми мають супроводжуватися тлумаченням та висновками, які дозволяють визначити сутність процесів, їх особливості, тенденції, створити базу для виявлення невикористаних резервів. Аналіз проблеми повинен здійснюватись з урахуванням чинників позитивної та негативної дій. Текст слід ілюструвати реальними документами, що наводяться в додатках, які обов'язково необхідно супроводжувати стислим коментарем.

Для виконання другого розділу ЗВО має зібрати фактичні дані під час виробничої та переддипломної практик. Джерелом інформації є планові й фактичні показники діяльності, статистична звітність, накази, розпорядження, результати спостережень, опитувань і обстежень та інших методів збирання первинної інформації.

Особливе значення має правильне узагальнення накопиченого фактичного матеріалу, групування та обробка даних, на основі яких проводиться кваліфікований аналіз, обґрунтовуються пропозиції. Для опису методики проведення аналітичних розрахунків з використанням комп'ютера слід зазначити:

- поставлену задачу;
- програму, за якою вона буде вирішуватися;
- базу даних (необхідно у додатку навести реальні документи, які є джерелами первинної інформації – форми звітності);
- формули розрахунку;
- блок-схему алгоритму розв'язання задачі;
- результат – у формі підсумкової таблиці, діаграм, графіків тощо;
- аналітичний опис результату.

Третій розділ – проєктно-рекомендаційний – містить два підрозділи:

Розділ 3 Вдосконалення / підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління ... (предметом дослідження на об'єкті дослідження)

3.1 Програма / проєкт вдосконалення / підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління ... (предметом дослідження на об'єкті дослідження)

3.2 Ефективність впровадження / реалізації програми / проєкту вдосконалення організаційного забезпечення та управління ... (предметом дослідження на об'єкті дослідження)

Висновки до розділу 3

У третьому розділі викладаються результати досліджень автора з висвітленням новизни, яку він вносить у розробку проблеми. ЗВО повинен дати оцінку повноти вирішення поставлених задач, достовірності одержаних результатів, їх порівняння з аналогічними результатами вітчизняних і зарубіжних авторів, обґрунтувати перспективи подальшої розробки проблеми, можливості впровадження у практику та напрями вдосконалення.

Завданням третього розділу є розробка конкретних рекомендацій, пропозицій, моделей управління параметрами розвитку та діяльності авіаційного підприємства / організації на базі основних теоретичних положень, методичних підходів, методичного інструментарію, що викладені у першому розділі, а також висновків проведеного у другому розділі дослідження.

У цій частині наводиться обґрунтування заходів щодо поліпшення діяльності об'єкта. Система заходів логічно впливає з теоретичної та аналітичної частин і спрямована на подолання суперечностей між реальним і бажаним станами об'єкта з урахуванням індивідуальних завдань, тобто конкретні заходи (пропозиції, рекомендації тощо) випускника повинні спрямовуватися на забезпечення показників економічного зростання.

Детальні пропозиції щодо вдосконалення діяльності авіаційного підприємства / організації мають відповідати напряму дослідження, кожна з розгорнутим обґрунтуванням, у зв'язку і як наслідок висновків з аналізу, який проведено у другому розділі, відштовхуючись від виявлених відхилень, проблем та недоліків.

Практичне значення пропозицій та рекомендацій має бути підтверджено техніко-економічними розрахунками та визначенням ефекту, який очікується від впровадження.

У розрахунках для обґрунтування пропозицій є можливим використання ПЕОМ.

Методика оцінки ефективності впливу вдосконалення предмету дослідження на діяльність підприємства подається у додатку Л.

Обов'язковим є проведення порівняльного аналізу на основі абсолютних та відносних відхилень кількісних оцінок стану проблеми до та після вдосконалення / підвищення ефективності предмету дослідження на об'єкті дослідження.

За бажанням ЗВО може включати оцінку соціально-економічної ефективності впливу поліпшення стану охорони праці / умов праці на діяльність авіаційного підприємства (методика розрахунку подається у додатку М).

Рекомендований обсяг кожного підрозділу кваліфікаційної (магістерської) роботи складає 15 сторінок.

Кожний розділ кваліфікаційної (магістерської) роботи завершується **стислими висновками** (1-2 сторінки).

Завершальним етапом написання кваліфікаційної (магістерської) роботи є оформлення **загальних висновків**, що містять узагальнену підсумкову оцінку проведеної роботи. У загальних висновках викладають найважливіші наукові та практичні результати, одержані в роботі. Висновки мають містити відповіді на всі завдання, поставлені у вступі. Все це дасть змогу автору засвідчити у висновках, що сформульованої у вступі мети досягнуто. Варто наголосити на окремих важливих здобутих результатах, обґрунтувати їх достовірність, викласти рекомендації щодо їх використання. Необхідно зазначити, що загальні висновки потрібно викладати стисло і лаконічно.

Обсяг загальних висновків не повинен перевищувати 5-6 сторінок.

Список використаних джерел (не менше 50 найменувань) має містити всі інформаційні джерела, які були використані ЗВО у процесі дослідження, в наступній послідовності:

- а) Закони України (в хронологічній послідовності);
- б) укази Президента, постанови уряду (в хронологічній послідовності);

- в) директивні матеріали міністерств (у хронологічній послідовності);
- г) документи міжнародних, регіональних та національних авіаційних організацій (абетковий порядок);
- д) монографії, брошури, підручники (абетковий порядок);
- є) статті з журналів (абетковий порядок);
- ж) інструктивні, нормативні та інші матеріали, що використовуються підприємством (абетковий порядок);
- и) іншомовні джерела;
- к) електронні джерела.

Додатки мають містити інформаційні матеріали, що становлять базу аналітичних досліджень згідно з обраною темою: статут підприємства; положення про функціональні підрозділи; посадові інструкції фахівців; штатний розпис; форми статистичної та бухгалтерської звітності; договори з партнерами; рекламні матеріали; організаційно-розпорядчі документи: накази, розпорядження, інструкції.

У додатки доцільно включати допоміжний матеріал, потрібний для повноти сприйняття кваліфікаційної (магістерської) роботи: проміжні математичні доведення, формули, розрахунки; таблиці допоміжних цифрових даних; інструкції, методики, опис алгоритмів і програм розв'язання задач на ПЕОМ, що розроблені в процесі виконання роботи; ілюстрації допоміжного характеру.

Обов'язковим елементом додатків є копії публікацій за темою магістерського дослідження, які розміщуються наприкінці.

На всі додатки мають бути зроблені обов'язкові посилання в основному тексті роботи.

10 ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

Кваліфікаційну (магістерську) роботу друкують на комп'ютері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) через полуторний міжрядковий інтервал. При комп'ютерному наборі використовують шрифт **Times New Roman** текстового редактора Word, розмір **14**, звичайної жирності.

Текст друкують, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 25-30 мм, праве – 10-15 мм, верхнє і нижнє – 20-25 мм. Шрифт має бути чітким, чорного кольору, з однаковою щільністю тексту.

Мова кваліфікаційної (магістерської) роботи – державна, стиль – науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок, послідовність – логічна. Пряме переписування у роботі матеріалів з літературних джерел є неприпустимим.

Друкарські помилки, описки і графічні неточності можна виправити підчищенням або зафарбуванням коректором і нанесенням на тому ж місці виправленого тексту (фрагменту рисунка) чорнилом або пастою чорного кольору із щільністю, наближеною до основного тексту.

Заголовки структурних частин кваліфікаційної (магістерської) роботи **ЗМІСТ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ** друкують жирним шрифтом великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів, пунктів друкують жирним шрифтом маленькими літерами (крім першої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Відстань між заголовками і текстом має становити 2-3 інтервали.

Кожну структурну частину кваліфікаційної (магістерської) роботи слід починати з нової сторінки.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул, додатків подають арабськими літерами без знаку №.

Нумерацію сторінок без крапки після неї розміщують в правому верхньому куті аркуша.

Першою сторінкою кваліфікаційної (магістерської) роботи є титульний аркуш. На титульному аркуші номер не ставлять. Другою сторінкою є анотація. Документи, що

супроводжують кваліфікаційну (магістерську) роботу, підшивають між титульним аркушем і анотацією (див. розділ 13). Ці документи загальній нумерації не підлягають.

ЗМІСТ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, ВСТУП, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ не нумерують як розділи. Номер розділу розміщують після слова **РОЗДІЛ**, після номеру крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу крапку не ставлять, наприклад: 2.3 (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Приклад оформлення заголовків розділів та підрозділів наведений у додатку Н.

На всі рисунки, таблиці, формули й додатки обов'язково повинні бути **посилання в тексті**. Рисунки, таблиці й формули необхідно подавати безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Рисунки і таблиці, які розташовані на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок і розміщують таким чином, щоб їх можна було читати без обертання тексту або з обертанням за годинниковою стрілкою.

Всі **ілюстрації** повинні мати назву, яку розміщують під ілюстрацією і друкують починаючи з великої літери по центру. За необхідності під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані (підрисунковий текст).

Ілюстрація позначається словом «Рисунок __», яке разом з назвою ілюстрації розміщують після пояснювальних даних, наприклад, «Рисунок 3.1 – Схема розміщення».

Ілюстрації слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках.

Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, відокремлених крапкою, наприклад, Рисунок 3.2 – другий рисунок третього розділу.

Якщо ілюстрація не вміщується на одній сторінці, можна переносити її на інші сторінки, вміщуючи назву ілюстрації на першій сторінці, пояснювальні дані – на кожній сторінці, і під ними позначають: «Рисунок __, аркуш __».

Приклад оформлення рисунку наведено у додатку Н.

Таблиця є способом подання інформації, при якому цифровий або текстовий матеріал групується в рядки і графи, відокремлені одна від іншої вертикальними та горизонтальними лініями.

Кожна таблиця повинна мати номер та назву, які розміщують над таблицею і друкують починаючи з великої літери за шириною тексту. Усі наведені в таблицях дані мають бути достовірними, однорідними і такими, що можуть зіставлятися.

Таблиці слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, Таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу.

Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки - з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф вказують в однині.

У таблицях слід обов'язково зазначати одиницю виміру. Якщо всі одиниці виміру є однакові для всіх показників таблиці, вони наводяться у заголовку. Одиниці виміру мають наводитися у відповідності до стандартів. Числові величини у таблиці повинні мати однакову кількість десяткових знаків.

Якщо рядки або графи таблиці виходять за межі формату сторінки, таблицю поділяють на частини, розміщуючи одну частину під одною, або поруч, або переносючи частину таблиці на наступну сторінку, повторюючи в кожній частині таблиці її головку і боковик.

При поділі таблиці на частини допускається її головку або боковик замінити відповідно номерами граф чи рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці. Слово «Таблиця __» вказують один раз зліва над першою частиною таблиці, над

іншими частинами пишуть: «Продовження таблиці __» з зазначенням номера таблиці.

Приклад оформлення таблиці наведено у додатку Н.

Формули у кваліфікаційній (магістерській) роботі розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки, і нумерують в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номеру формули в розділі, між якими ставлять крапку. Номери формул ставлять біля правого берега аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу).

Переносити формули на наступний рядок допускається тільки на знаках виконуваних операцій, повторюючи знак операції на початку наступного рядка. Коли переносять формули на знакові операції множення, застосовують знак «х».

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів розміщують безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони йдуть у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Вище і нижче формули потрібно залишати не менше одного вільного рядка. Формули, що йдуть одна за одною й не розділені текстом, відокремлюють комою.

Приклад оформлення формули наведено у додатку Н.

Додатки оформлюють як продовження кваліфікаційної (магістерської) роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи. Додатки повинні мати загальну з іншим текстом наскрізну нумерацію сторінок. Перед початком додатків на окремому аркуші друкують великими літерами слово «ДОДАТКИ». Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б. Один додаток позначається як додаток А.

За необхідності текст додатків може поділятися на розділи і підрозділи, які слід нумерувати в межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 – другий розділ додатка А; Г.3.1 – підрозділ 3.1 додатка Г.

Ілюстрації, таблиці та формули, що є у тексті додатка, слід нумерувати в межах кожного додатка, наприклад, рис. Г.3 – третій рисунок додатка Г; таблиця А.2 – друга таблиця додатка А; формула (А.1) – перша формула додатка А. Якщо в додатку одна ілюстрація, одна таблиця, одна формула, їх нумерують, наприклад: рис. А.1, таблиця А.1, формула (В.1).

Примітки до тексту, таблиць та рисунків, в яких вказують довідкові та пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки, їх розміщують внизу аркуша і відділяють від основного тексту суцільною лінією.

При написанні кваліфікаційної (магістерської) роботи необхідно давати **посилання на джерела**, які використовувалися (не менше 2 посилань на сторінку).

Посилання в тексті слід позначати номерами джерел, за якими вони зазначені у «Списку використаних джерел». Їх виділяють квадратними дужками. Наприклад: «... у працях [1-3, 7, 23] приділено особливу увагу дослідженням цього аспекту проблеми».

Якщо наводять цитату або статистичні дані з джерела з великою кількістю сторінок, крім номера зазначають сторінку, де взята цитата, наприклад: «... на думку американського фахівця Ф. Котлера доцільно виділити такі етапи проведення маркетингового дослідження [43, с. 234] ...».

Джерела, з яких запозичені таблиці та рисунки, подають безпосередньо після таблиць та рисунків. Далі залишають два інтервали та продовжують текстову частину.

Посилання на рисунки, таблиці, формули й додатки в роботі вказують їх порядковим номером, наприклад: «на рис. 2.3 можна побачити ...», «у табл. 1.3 ...»; «розрахуємо за формулою (2.1) ...», «... наведено у додатку Б». У повторних посиланнях на рисунки, таблиці,

формули й додатки треба вживати скорочене слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.1».

Відомості про джерела, які включені до **списку використаних джерел** (не менше 50 найменувань), необхідно подавати згідно вимог державного стандарту. Приклади оформлення бібліографічного опису в «Списку використаних джерел» відповідно до ДСТУ 8302:2015 наводяться в додатку П.

11 ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ ТА РОЗГЛЯДУ ВИЯВЛЕНОГО ФАКТУ ПЛАГІАТУ В КВАЛІФІКАЦІЙНІЙ (МАГІСТЕРСЬКІЙ) РОБОТІ

Кваліфікаційні (магістерські) роботи не пізніше ніж за два тижні до подання на розгляд науковому керівникові підлягають перевірці на плагіат адміністратором Антиплагіатної інтернет-системи «UNICHECK» Plagiarism Checker that Prefers Results over Numbers (<https://unichack.com/>) на підставі рапорту ЗВО (додаток Р) та у відповідності з авторським ліцензійним договором у завершеному вигляді (після захисту в Екзаменаційній комісії) розміщуються в електронному архіві «Інституційний репозитарій Льотної академії НАУ» (додаток С).

Перед перевіркою на академічний плагіат ЗВО:

- готує файл кваліфікаційної (магістерської) роботи у форматі, прийнятному для перевірки на плагіат (підтримуються формати файлів .doc, .docx, .pdf, .odt, які не містять елементів захисту);

- може перевірити кваліфікаційну (магістерську) роботу за допомогою безкоштовних програм чи сервісів (наприклад, Etxt Antiplagiat) і ознайомити з результатами перевірки наукового керівника;

- подає готовий файл завершеної роботи секретарю Екзаменаційної комісії для подальшої передачі адміністратору Антиплагіатної інтернет-системи “UNICHECK”.

Перевірка здійснюється в термін не більше п'яти календарних днів. Результат перевірки (довідка про наявність чи відсутність факту плагіату) передається науковому керівникові.

Для кваліфікаційних робіт ЗВО ступеня магістра дозволяється збіг з однією роботою (за виключенням авторського тексту бакалаврської роботи ЗВО) не більше ніж 25%. Якщо унікальність складає менше 75%, кваліфікаційна (магістерська) робота потребує доопрацювання та повторної перевірки. Кваліфікаційні (магістерські) роботи, в яких повторно виявлено ознаки плагіату, не допускаються до захисту.

Науковий керівник при виявленні факту академічного плагіату протягом двох робочих днів письмово інформує завідувача випускаючої кафедри та надає мотивований висновок для розгляду роботи на засіданні випускаючої кафедри.

ЗВО, який не згоден з встановленим фактом плагіату, має право протягом двох робочих днів звернутись до завідувача випускаючої кафедри з рапортом про перевірку наявності чи відсутності факту плагіату в кваліфікаційній (магістерській) роботі. Рапорт має містити коротке письмове пояснення суті справи, контактну інформацію, підпис заявника та дату подання. До тексту рапорту додається копія роботи, яка розглядається. Без зазначених документів рапорт до розгляду не приймається.

Протягом двох робочих днів після отримання рапорту завідувач випускаючої кафедри призначає експерта (з числа викладачів кафедри) для перевірки матеріалів щодо встановлення факту плагіату. Строк перевірки становить не більше п'яти днів з моменту одержання доручення експертом. На експерта покладається обов'язок зібрати та дослідити необхідні матеріали для проведення перевірки, та, у разі необхідності, заслухати пояснення ЗВО і наукового керівника. Експерт інформує завідувача випускаючої кафедри про результати перевірки щодо наявності чи відсутності достатніх підстав для встановлення факту плагіату.

Остаточне рішення щодо наявності у роботі ідей та наукових результатів, які отримані іншими авторами, та (або) відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання за мотивованими висновками приймається на засіданні випускаючої кафедри на підставі висновку експерта та доводиться до відома ЗВО (в письмовій або усній формі).

Виявлені у тексті запозичення вважаються правомірними, якщо вони є:

- власними назвами (індивідуальними найменуваннями окремих одиничних об'єктів, у т.ч. найменуваннями установ, назвами праць, які досліджувалися у роботі, бібліографічними посиланнями на джерела та ін.);
- усталеними словосполученнями, що характерні для певної сфери знань;
- належним чином оформленими цитуваннями;
- самоцитуванням (фрагментами тексту, що належать автору твору, опубліковані або оприлюднені в електронній формі ним у інших творах).

Результати перевірки на академічний плагіат оформлюються протоколом засідання випускаючої кафедри у вигляді рішення про допуск до захисту, відправку роботи на доопрацювання або відхилення без права подальшого розгляду.

У разі незгоди з результатами перевірки автор роботи має право на апеляцію. Апеляція подається особисто автором роботи на ім'я начальника академії в триденний термін після оголошення результатів перевірки. У разі надходження апеляції, за наказом (дорученням) начальника академії створюється комісія для розгляду апеляції. Апеляція розглядається апеляційною комісією у тижневий термін з наступного дня після виходу наказу (доручення) начальника академії про створення апеляційної комісії, якщо інший термін не зазначено в наказі (дорученні). Висновки апеляційної комісії оформлюються відповідним протоколом.

12 ВИСНОВОК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА ПРО КВАЛІФІКАЦІЙНУ (МАГІСТЕРСЬКУ) РОБОТУ

Виконана ЗВО кваліфікаційна (магістерська) робота з отриманим результатом перевірки на плагіат подається науковому керівникові, який робить висновок щодо можливості захисту роботи в Екзаменаційній комісії.

Керівник також ставить свій підпис на титульному аркуші кваліфікаційної (магістерської) роботи.

У разі негативного відгуку наукового керівника ЗВО повинен усунути недоліки, внести правки і подати кваліфікаційну (магістерську) роботу науковому керівникові на повторну перевірку.

Висновок наукового керівника подається на бланку (додаток Т).

Пам'ятка науковому керівнику щодо написання відгуку на кваліфікаційну (магістерську) роботу подана в додатку У.

13 ОТРИМАННЯ ДОПУСКУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ ДО ЗАХИСТУ НА ВИПУСКАЮЧІЙ КАФЕДРІ

Допуск кваліфікаційних (магістерських) робіт до захисту здійснюється на випускаючій кафедрі згідно затвердженого графіку, протягом чотирьох тижнів, що передують захисту кваліфікаційних (магістерських) робіт в Екзаменаційній комісії.

Викладачі кафедри перевіряють кваліфікаційні (магістерські) роботи на предмет їх відповідності встановленим вимогам щодо структури, змісту, обсягу та оформлення. Якщо зауважень немає, один з викладачів робить відповідну позначку на бланку (додаток Т) про допуск кваліфікаційної (магістерської) роботи до захисту в Екзаменаційній комісії.

Якщо в роботі будуть виявлені певні недоліки, їх необхідно усунути і подати кваліфікаційну (магістерську) роботу на розгляд повторно.

У разі наявності суттєвих невідповідностей роботи встановленим вимогам, кафедра може прийняти рішення про неможливість допуску такої кваліфікаційної (магістерської) роботи до захисту в Екзаменаційній комісії.

Без допуску випускаючої кафедри кваліфікаційна (магістерська) робота до захисту не допускається.

14 ПОРЯДОК ПІДШИВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

Супровідні документи підшиваються до кваліфікаційної (магістерської) роботи у такому порядку:

- титульний аркуш;
- завдання на кваліфікаційну (магістерську) роботу;
- копія довідки про результати перевірки кваліфікаційної (магістерської) роботи на наявність чи відсутність в ній факту плагіату;
- висновок наукового керівника та висновок випускаючої кафедри щодо допуску кваліфікаційної (магістерської) роботи до захисту;
- анотація.

Далі робота підшивається у порядку, який зазначено у розділі 9 цих вказівок, з обов'язковим розміщенням копій публікацій за темою магістерського дослідження наприкінці додатків.

Зброшурована у твердій палітурці кваліфікаційна (магістерська) робота подається ЗВО завідувачу випускаючої кафедри, який приймає остаточне рішення щодо її допуску до захисту в Екзаменаційній комісії, про що робить відповідну позначку на бланку (додаток Т).

15 ЗОВНІШНЄ РЕЦЕНЗУВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ

Після одержання допуску до захисту ЗВО отримує на випускаючій кафедрі направлення на зовнішнє рецензування.

Список зовнішніх рецензентів складається на випускаючій кафедрі не пізніше як за чотири тижні до початку виконання кваліфікаційних (магістерських) робіт і затверджується деканом факультету.

Зовнішній рецензент – провідний спеціаліст галузі, науковець або викладач іншого закладу вищої освіти – ретельно ознайомлюється з кваліфікаційною (магістерською) роботою та складає рецензію.

Пам'ятка зовнішньому рецензенту щодо написання рецензії подана у додатку Ф.

16 ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ ДО ЗАХИСТУ

До внутрішньої сторінки обкладинки кваліфікаційної (магістерської) роботи ЗВО приклеює конверт, у який вкладається зовнішня рецензія.

При наявності листа-замовлення з підприємства або організації (див. розділ 6), ЗВО має отримати також відгук на кваліфікаційну (магістерську) роботу від підприємства-замовника. Цей відгук та лист-замовлення треба також покласти у конверт.

Під час підготовки до захисту ЗВО має погодити зі своїм науковим керівником складену ним стислу доповідь щодо кваліфікаційної (магістерської) роботи та підготовлені наочні матеріали (мінімум по одній сторінці до кожного підрозділу з найважливішими рисунками та таблицями, які оформлюються у вигляді плакатів, презентації у пакеті демонстраційної графіки Microsoft PowerPoint або друкуються на принтері для кожного члена комісії; за бажанням додаються слайди, фотографії, макети, рекламні проспекти тощо). Зразок оформлення наочних матеріалів до кваліфікаційної (магістерської) роботи наведено у додатку Х.

Обсяг тексту доповіді має відповідати 10 хвилинам виступу. Доповідь повинна відобразити: обґрунтування актуальності теми, мету і завдання роботи, основні результати аналізу матеріалів діючого підприємства і творчі розробки автора. Особливе місце має бути відведене науковій новизні проведених досліджень, обґрунтованим пропозиціям і рекомендаціям та оцінці їх ефективності (додаток Ц).

Наочні матеріали мають послідовно ілюструвати доповідь ЗВО і забезпечувати повноту висвітлення всіх положень, які підлягають захисту.

Перед захистом доцільно ретельно прочитати зовнішню рецензію, особливу увагу звернути на висловлені рецензентом зауваження і по можливості усунути зазначені недоліки або підготувати аргументовані відповіді.

Захист кваліфікаційної (магістерської) роботи є відкритим, за бажанням ЗВО може запросити на захист своїх рідних та близьких.

17 ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ

Захист кваліфікаційної (магістерської) роботи відбувається на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії, графік роботи якої затверджує начальник академії.

На засідання Екзаменаційної комісії до початку захисту подаються такі документи:

- витяг з наказу начальника академії про затвердження персонального складу цієї комісії;
- список ЗВО екзаменаційної групи, які допущені до захисту кваліфікаційних (магістерських) робіт, за підписом декана факультету;
- подання голові Екзаменаційної комісії (додаток Ш), яке включає довідку про успішність ЗВО за період навчання в магістратурі (додаток Ш), а також письмовий висновок наукового керівника та висновок кафедри про кваліфікаційну (магістерську) роботу (додаток Т);
- довідка щодо результату перевірки наявності чи відсутності факту плагіату в кваліфікаційній (магістерській) роботі;
- кваліфікаційна (магістерська) робота ЗВО;
- зовнішня рецензія на кваліфікаційну (магістерську) роботу;
- інші матеріали, які характеризують наукову і практичну цінність виконаної кваліфікаційної (магістерської) роботи (довідки про впровадження пропозицій у практичну діяльність підприємства, видані статті та тези ЗВО за темою кваліфікаційної (магістерської) роботи тощо).

Процедура захисту протоколюється секретарем Екзаменаційної комісії.

На відкритому захисті кваліфікаційної (магістерської) роботи один із членів комісії представляє роботу випускника, оголошує перелік супровідних документів та надає слово ЗВО для доповіді.

ЗВО стисло у межах 10-15 хвилин доповідає комісії сутність проведеного дослідження, дає оцінку отриманим результатам, ілюструючи доповідь посиланням на наочні матеріали.

Після доповіді ЗВО голова комісії зачитує рецензію на кваліфікаційну (магістерську) роботу, і ЗВО має можливість відповісти на всі зауваження рецензента.

Під час захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи члени Екзаменаційної комісії, присутні на захисті викладачі, спеціалісти можуть задавати ЗВО запитання щодо її змісту. Відповіді ЗВО мають бути конкретними, аргументованими і короткими.

Після відповіді ЗВО на запитання оголошується висновок наукового керівника виконаної кваліфікаційної (магістерської) роботи.

Оцінювання кваліфікаційних (магістерських) робіт проводиться за наступними параметрами і критеріями (додаток Щ):

- рівень наукової розробки проблеми;
- якість економічних розрахунків;
- ступінь наукової новизни результатів дослідження;
- рівень обґрунтованості пропозицій та доцільність їх практичного впровадження;
- відповідність оформлення роботи встановленим вимогам;
- обсяг та адекватність використаних при написанні роботи першоджерел;
- структура і логіка доповіді;
- якість наочного матеріалу;
- повнота відповідей на питання членів комісії;
- здатність формулювати та відстоювати власну думку з питань, які стосуються проблеми магістерського дослідження.

За результатами захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи на закритому засіданні Екзаменаційна комісія приймає рішення щодо оцінки захисту і роботи (враховуючи висновки наукового керівника і рецензента), про присвоєння автору відповідної кваліфікації і видачу йому диплома державного зразка.

Засідання комісії оформлюється протоколом, до якого вносяться відповідні оцінки за захист, записуються запитання членів Екзаменаційної комісії і присутніх на захисті, особисті думки членів комісії, зазначається одержаний освітній ступінь, а також назва документа про освіту (диплом), який видається випускникові.

Протокол підписують голова і члени комісії, які брали участь у засіданні.

Оцінка за захист кваліфікаційної (магістерської) роботи також фіксується у відомості, заліковій книжці та індивідуальному плані ЗВО і обов'язково оголошується.

Після захисту електронний варіант кваліфікаційної (магістерської) роботи передається секретарю Екзаменаційної комісії для подальшого розміщення в електронному архіві «Інституційний репозитарій Льотної академії НАУ» у відповідності з авторським ліцензійним договором (додаток С).

Екзаменаційна комісія після завершення роботи складає звіт, в якому відображаються основні кількісні показники щодо рівня і якості успішності за проведеними захистами, характеристики виконаних кваліфікаційних (магістерських) робіт щодо можливості впровадження конкретних пропозицій у практику діючих підприємств і організацій, щодо рівня застосування сучасних інформаційних технологій в аналітичних дослідженнях тощо.

ЗВО, який отримав на захисті кваліфікаційної (магістерської) роботи незадовільну оцінку, має бути відрахованим з академії і в цьому випадку йому видається академічна довідка встановленого зразка. За ним залишається право бути повторно допущеним до захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи протягом наступних трьох років. Повторно кваліфікаційна (магістерська) робота виконується за наявності рапорту ЗВО про допуск до захисту, дозволу начальника академії і рішення випускаючої кафедри про затвердження теми і об'єкта магістерського дослідження, призначення наукового керівника. На вимогу кафедри тему кваліфікаційної (магістерської) роботи може бути змінено або в межах тієї ж теми ЗВО може суттєво оновити і доповнити матеріали роботи.

Якщо захист кваліфікаційної (магістерської) роботи не відбувся з поважних причин, про що ЗВО має подати відповідні документи в Екзаменаційну комісію, начальник академії може подовжити термін його навчання до наступного терміну роботи Екзаменаційної комісії, але не більше як на один рік.

Незалежно від причин, повторний захист кваліфікаційних (магістерських) робіт у той же рік категорично забороняється.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

- 1 Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII (із змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. Ст. 2004.
- 2 ДСТУ 3008:2015. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання : [Чинний від 2017-07-01]. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2018. 31 с. (Інформація та документація).
- 3 ДСТУ 3582:2013. Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила : [Чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2013. 27 с. (Інформація та документація).
- 4 ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання. [Чинний від 2016-06-01]. Вид. офіц. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с. (Інформація та документація).
- 5 Стандарт вищої освіти за спеціальністю 272 «Авіаційний транспорт» для другого (магістерського) рівня освіти : затв. наказом МОНУ від 05.01.2021 р. № 16. Київ : МОНУ, 2021. 16 с.
- 6 Освітньо-професійна програма «Організаційне забезпечення та управління авіаційним виробництвом» другого (магістерського) рівня освіти за спеціальністю 272 «Авіаційний транспорт» галузі знань 27 «Транспорт» : введ. в дію наказом ректора НАУ від 29.03.2021 р. № 196/од. Кропивницький : ЛА НАУ, 2021. 15 с.
- 7 Положення про дотримання академічної доброчесності в Льотній академії Національного авіаційного університету : введ. в дію наказом начальника академії від 14.02.2020 р. № 58. – Кропивницький : ЛА НАУ, 2020. – 12 с.
- 8 Положення про організацію освітнього процесу в Льотній академії Національного авіаційного університету : введ. в дію наказом начальника академії від 26.08.2020 р. № 97/аг. Кропивницький : ЛА НАУ, 2020. 93 с.
- 9 Положення про Екзаменаційну комісію з проведення атестації здобувачів вищої освіти в Льотній академії Національного авіаційного університету : введ. в дію наказом начальника академії від 26.08.2020 р. № 97/аг. Кропивницький : ЛА НАУ, 2020. 32 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рекомендована тематика кваліфікаційних (магістерських) робіт

- 1 Вдосконалення організаційного забезпечення та управління життєвим циклом об'єктів авіаційного транспорту
- 2 Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління авіаційним інжинірингом
- 3 Вдосконалення організаційного забезпечення та управління технічним використанням повітряних суден
- 4 Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління розробкою авіаційних перевезень
- 5 Вдосконалення організаційного забезпечення та управління продажами авіаційних перевезень
- 6 Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління професійною підготовкою авіаційних фахівців
- 7 Вдосконалення організаційного забезпечення та управління міжнародним повітряним сполученням
- 8 Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління регіональним повітряним сполученням
- 9 Вдосконалення організаційного забезпечення та управління наземним обслуговуванням чартерних пасажирських авіаційних перевезень
- 10 Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління наземним обслуговуванням чартерних вантажних авіаційних перевезень
- 11 Вдосконалення організаційного забезпечення та управління аеропортовою діяльністю з обслуговування міжнародних повітряних сполучень
- 12 Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління діяльністю аеропорту
- 13 Вдосконалення організаційного забезпечення та управління наземним обслуговуванням регулярних пасажирських авіаційних перевезень
- 14 Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління наземним обслуговуванням регулярних вантажних авіаційних перевезень
- 15 Вдосконалення організаційного забезпечення та управління повітряним рухом
- 16 Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями
- 17 Вдосконалення організаційного забезпечення та управління регулярними вантажними авіаційними перевезеннями
- 18 Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління чартерними пасажирськими авіаційними перевезеннями
- 19 Вдосконалення організаційного забезпечення та управління чартерними вантажними авіаційними перевезеннями
- 20 Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління експлуатаційною діяльністю на міжнародних повітряних лініях
- 21 Вдосконалення організаційного забезпечення та управління діяльністю авіаційної компанії
- 22 Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління авіаційними роботами
- 23 Вдосконалення організаційного забезпечення та управління комерційною експлуатацією авіаційного транспорту
- 24 Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління реструктуризацією авіаційного підприємства
- 25 Вдосконалення організаційного забезпечення та управління безпекою польотів

Додаток Б

Зразок рапорту про закріплення теми кваліфікаційної (магістерської) роботи

Завідувачу кафедри
туризму та авіаційних перевезень,
д.геогр.н., доценту Колотусі О.В.
здобувача вищої освіти другого курсу,
другого (магістерського) рівня освіти,
961 групи, денної форми навчання,
спеціальності 272 «Авіаційний транспорт»,
освітньо-професійної програми
«Організаційне забезпечення та управління
авіаційним виробництвом»
Радченко Валентини Іванівни

РАПОРТ

Прошу закріпити за мною тему кваліфікаційної (магістерської) роботи «Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями» та призначити науковим керівником к.т.н., доцента Залевського А.В.

Робота буде виконуватись на базі матеріалів ПрАТ «Авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України».

„___” _____ 20__ р. _

(підпис)

Додаток В

Зразок листа підприємства про замовлення теми кваліфікаційної (магістерської) роботи

Завідувачу кафедри
туризму та авіаційних перевезень,
д.геогр.н., доценту Колотусі О.В.
генерального директора
ПрАТ «Авіакомпанія
«Міжнародні авіалінії України»
П.І.П.

Керівництво ПрАТ «Авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України» просить Вас закріпити за здобувачем вищої освіти другого курсу, другого (магістерського) рівня освіти, 961 гр., денної форми навчання, спеціальності «Авіаційний транспорт» Радченко В.І. тему кваліфікаційної (магістерської) роботи «Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями».

На нашу думку, при виконанні роботи доцільно розробити такі питання:

1 Проаналізувати доцільність існуючої мережі регулярних пасажирських авіаперевезень

2 Проаналізувати витрати та прибутки, пов'язані з регулярними пасажирськими авіаперевезеннями

3 Визначити нову структуру мережі регулярних пасажирських авіаперевезень з мінімальними витратами та максимальним прибутком

Результати магістерського дослідження будуть розглянуті керівництвом авіакомпанії та, можливо, будуть враховані в подальшій роботі.

Генеральний директор ПрАТ «МАУ»

(підпис)

П.І.П.
(печатка)

„___” _____ 20__ р.

Додаток Г
Завдання на кваліфікаційну (магістерську) роботу

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬОТНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ТУРИЗМУ ТА АВІАЦІЙНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ
Освітній ступінь «магістр»
Спеціальність 272 «Авіаційний транспорт»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
туризму та авіаційних перевезень
д.геогр.н., доцент
_____ О.В. Колотуха
“ ___ ” _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу здобувачу вищої освіти

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1 Тема кваліфікаційної роботи _____

науковий керівник _____

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по академії від “ ___ ” _____ 20__ р. № _____

2 Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи
“ ___ ” _____ 20__ р.

3 Вихідні дані до кваліфікаційної роботи _____

4 Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Розділ 1 _____

1.1 _____

1.2 _____

Розділ 2 _____

2.1 _____

2.2 _____

Розділ 3 _____

3.1 _____

3.2 _____

5 Перелік графічного матеріалу _____

6 Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1			
Розділ 2			
Розділ 3			

7 Дата видачі завдання “ ___ ” _____ 20__ р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір та затвердження теми		
2	Визначення об'єкту, предмету, мети та завдань дослідження, складання плану		
3	Виконання теоретико-методологічного розділу		
4	Виконання дослідницько-аналітичного розділу		
5	Виконання проектно-рекомендаційного розділу		
6	Підготовка вступу, висновків, додатків, списку літератури, оформлення роботи		
7	Отримання висновку про роботу наукового керівника і допуску на захист від кафедри		
8	Зовнішнє рецензування роботи		
9	Підготовка кваліфікаційної роботи до захисту		
10	Захист кваліфікаційної роботи в Екзаменаційній комісії		

Здобувач вищої освіти _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Додаток Д

Орієнтовний план кваліфікаційної (магістерської) роботи

на тему «Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями»
(на базі матеріалів ПрАТ «Авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України»

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1 НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА УПРАВЛІННЯ РЕГУЛЯРНИМИ ПАСАЖИРСЬКИМИ АВІАЦІЙНИМИ ПЕРЕВЕЗЕННЯМИ

1.1 Теоретичні основи організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями

1.2 Методологічні аспекти організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ І ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА УПРАВЛІННЯ РЕГУЛЯРНИМИ ПАСАЖИРСЬКИМИ АВІАЦІЙНИМИ ПЕРЕВЕЗЕННЯМИ ПрАТ «АВІАКОМПАНІЯ «МІЖНАРОДНІ АВІАЛІНІЇ УКРАЇНИ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика та аналіз діяльності підприємства

2.2 Оцінка організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями підприємства

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3 ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА УПРАВЛІННЯ РЕГУЛЯРНИМИ ПАСАЖИРСЬКИМИ АВІАЦІЙНИМИ ПЕРЕВЕЗЕННЯМИ ПрАТ «АВІАКОМПАНІЯ «МІЖНАРОДНІ АВІАЛІНІЇ УКРАЇНИ»

3.1 Програма вдосконалення організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями підприємства

3.2 Ефективність програми вдосконалення організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями підприємства

Висновки до розділу 3

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Додаток Е

Рекомендовані джерела інформації до написання кваліфікаційної (магістерської) роботи

1 Нормативно-правова література

1.1 Загальнодержавні нормативно-правові акти

- 1 Конституція України : прийнята на 5-й сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
- 2 Кодекс законів про працю України : затв. Законом від 10.12.1971 р. № 322а-08. *Відомості Верховної Ради України*. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.
- 3 Митний кодекс України : затв. постановою Верховної Ради України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 32. Ст. 1175. С. 171.
- 4 Податковий кодекс України : затв. постановою Верховної Ради України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, 15–16. Ст. 112.
- 5 Цивільний кодекс України : затв. постановою Верховної Ради України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
- 6 Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
- 7 Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-14. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 40. Ст. 365.
- 8 Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1577-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. №49. Ст. 682.
- 9 Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції : Закон України від 02.12.2010 р. № 2735-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 26. Ст. 273.
- 10 Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.
- 11 Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 р. № 3856-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 16. Ст. 93.
- 12 Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 45. Ст. 400.
- 13 Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275.
- 14 Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 24. Ст. 243.
- 15 Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 05.07.1994 р. № 80/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 31. Ст. 286.
- 16 Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 30. Ст. 379.
- 17 Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 29. Ст. 377.
- 18 Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646.
- 19 Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. № 40-4. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 36. Ст. 266.
- 20 Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2567 // *Відомості Верховної Ради України*. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
- 21 Про інформаційні агентства : Закон України від 28.02.1995 р. № 74/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 13. Ст. 83.
- 22 Про концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27–28. Ст. 182.
- 23 Про кооперацію : Закон України від 10.07.03 р. №1087-4. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 5. Ст. 35.

- 24 Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 р. № 222-VIII. *Відомості Верховної ради України*. 2015. № 23. Ст. 158.
- 25 Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25.06.1993 р. № 3323-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 33. Ст. 345.
- 26 Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. Ст. 255.
- 27 Про Національну програму інформатизації : Закон України від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 27–28. Ст. 181.
- 28 Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. *Відомості Верховної ради України*. 1995. № 17. Ст. 121.
- 29 Про підприємництво : Закон України від 07.02.1991 р. № 698-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 14. Ст. 168.
- 30 Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України : Закон України від 21.01.1994 р. №3857-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 18. Ст. 101.
- 31 Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22.09.2011 р. № 3773-6. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19–20. Ст. 179.
- 32 Про пріоритетні напрямки розвитку науки і техніки : Закон України від 11.07.2001 р. № 2623-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 4. Ст. 253.
- 33 Про рекламу : Закон України від 03.07.1996 р. № 270/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 39. Ст. 181.
- 34 Про стандартизацію : Закон України від 05.06.2014 р. № 1315-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 31. Ст. 10588.
- 35 Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 86/96. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. Ст. 78.
- 36 Про телекомунікації : Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 12. Ст. 155.
- 37 Про ціни і ціноутворення : Закон України від 21.06.2012 р. № 5007-6. *Голос України*. 02.08.2012. № 140.
- 38 Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій : Указ Президента України від 20.10.2005 р. № 1497/2005. *Урядовий кур'єр*. 01.11.2005. № 207.
- 39 Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки: затв. розпорядженням КМУ від 17.01.2018 р. № 67-р. *Офіційний вісник України*. 2018. № 16. Ст. 560. С. 70.
- 40 Концепція формування системи національних електронних інформаційних ресурсів : затв. розпорядженням КМУ від 05.05.2003 р. № 259-р. *Офіційний вісник України*. 2003. № 18. Ст. 864. С. 9.
- 41 Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні : затв. розпорядженням КМУ від 15.05.2013 р. № 386-р. *Офіційний вісник України*. 2013. № 44. Ст. 1581. С. 79.
- 42 ДК 016-2010. Державний класифікатор продукції та послуг : затв. наказом Держспоживстандарту України від 11.10.2010 р. № 457 (із змінами і доповненнями). [Чинний від 2012-01-01]. Київ : Держспоживстандарт України, 2012. 1556 с.
- 43 ДК 009:2010. Класифікація видів економічної діяльності : затв. наказом Держспоживстандарту України від 11.10.2010 р. № 457. [Чинний від 2012-01-01]. Київ : Держспоживстандарт України, 2011. 56 с.
- 44 НК 010-2021. Класифікатор управлінської документації : затв. наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 12.03.2021 р. № 526. [Чинний від 2021-04-19]. Київ : Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, 2021. 80 с.
- 45 ДСТУ 2226-93. Автоматизовані системи. Терміни та визначення. [Чинний від 1994-07-01]. Київ : Держстандарт України, 1993. 32 с.
- 46 ДСТУ 2227-93. Системи оброблення інформації. Автоматизована установа. Терміни та визначення. [Чинний від 1994-07-01]. Київ : Держстандарт України, 1993. 27 с.

- 47 ДСТУ 2228-93. Системи оброблення інформації. Підготовка і оброблення даних. Терміни та визначення. [Чинний від 1994-07-01]. Київ : Держстандарт України, 1993. 28 с.
- 48 ДСТУ 2229-93. Системи оброблення інформації. Локальні обчислювальні мережі. Терміни та визначення. [Чинний від 1994-07-01]. – Київ : Держстандарт України, 1993. 24 с.
- 49 ДСТУ 2230-93. Системи оброблення інформації. Взаємозв'язок відкритих систем. Базова еталонна модель. Терміни та визначення. [Чинний від 1994-07-01]. Київ : Держстандарт України, 1993. 35 с.
- 50 ДСТУ 2396-94. Системи оброблення інформації. Теорія інформації. Терміни та визначення. [Чинний від 1995-01-01]. Київ : Держстандарт України, 1994. 30 с.
- 51 ДСТУ 2481-94. Системи оброблення інформації. Інтелектуальні інформаційні технології. Терміни та визначення. [Чинний від 1995-01-01]. Київ : Держстандарт України, 1994. 74 с.
- 52 ДСТУ 2617-94. Електрозв'язок. Мережі та канали передавання даних. Терміни та визначення. [Чинний від 1995-07-01]. Київ : Держстандарт України, 1994. 25 с.
- 53 ДСТУ 2628-94. Системи оброблення інформації. Оброблення тексту. Терміни та визначення. [Чинний від 1995-07-01]. Київ : Держстандарт України, 1996. 32 с.
- 54 ДСТУ 2732-2004. Діловодство й архівна справа. Терміни та визначення. [Чинний від 2005-07-01]. Київ : Держспоживстандарт України, 2005. 33 с.
- 55 ДСТУ 2874-94. Системи оброблення інформації. Бази даних. Терміни та визначення. [Чинний від 1995-07-01]. Київ : Держстандарт України, 1994. 16 с.
- 56 ДСТУ 3843-99. Державна уніфікована система документації. Основні положення. [Чинний від 2000-07-01]. Київ : Держстандарт України, 1999. 8 с.
- 57 ДСТУ 2938-94. Системи оброблення інформації. Основні поняття. Терміни та визначення. [Чинний від 1996-01-01]. Київ : Держстандарт України, 1995. 32 с.
- 58 ДСТУ 2940-94. Системи оброблення інформації. Керування процесами оброблення даних. Терміни та визначення. [Чинний від 1996-06-01]. Київ : Держстандарт України, 1995. 28 с.
- 59 ДСТУ 2941-94. Системи оброблення інформації. Розроблення систем. Терміни та визначення. [Чинний від 1996-01-01]. Київ : Держстандарт України, 1995. 20 с.
- 60 ДСТУ 3043-95. Системи оброблення інформації. Телеобробка даних і комп'ютерні мережі. Терміни та визначення. [Чинний від 1996-01-01]. Київ : Держстандарт України, 1995. 21 с.
- 61 ДСТУ 4163-2003. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів. [Чинний від 2004-07-01]. Київ : Держспоживстандарт України, 2003. 20 с.
- 62 ДСТУ ISO/IEC 12207:2016 Інженерія систем і програмного забезпечення. Процеси життєвого циклу програмного забезпечення (ISO/IEC 12207:2008, IDT). [Чинний від 2018-01-01]. Київ : Держстандарт України, 2000. 49 с.
- 63 ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT). Системи управління якістю. Вимоги. [Чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 22 с.
- 64 Класифікація зовнішньоекономічних послуг (КЗЕП) : затв. наказом Держстату від 27.02.2013 р. № 69. [Чинний від 2013-02-27]. Київ : Державна служба статистики України, 2013. 1234 с.

1.2 Нормативно-правові акти в авіаційній галузі

1.2.1 Міжнародні авіаційні нормативно-правові акти

- 65 Конвенція про уніфікацію деяких правил міжнародних повітряних перевезень : "Монреальська конвенція" : ратифікована Законом України № 685-VI від 17.12.2008 р. Монреаль, 28.05.1999 р. *Офіційний вісник України*. 2009. № 33. С. 169.
- 66 Протокол, що стосується зміни Конвенції про міжнародну цивільну авіацію : ратифікований Законом України № 112-IV від 11.07.2002 р. Монреаль, 10.05.1984 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 54. Ст. 12.

- 67 Manual on Air Navigation Services Economics. Doc. 9161. 5-th ed. Canada, Montreal : ICAO, 2013. 184 p.
- 68 Airport Handling Manual (AHM). 41-st ed. Netherlands, Hague : IATA, 2021. 1142 p.
- 69 Conditions of Application of the Route Charges System and Conditions of Payment. Doc. 20.60.02. Belgium, Brussels : EUROCONTROL, 2020. 11 p.
- 70 ICAO's Policies on Charges for Airports and Air Navigation Services. Doc. 9082. 9-th ed. Canada, Montreal : ICAO, 2012. 38 p.
- 71 Manual on Air Navigation Services Economics. Doc. 9161. 5-th ed. Canada, Montreal : ICAO, 2013. 184 p.
- 1.2.2 Національні авіаційні нормативно-правові акти**
- 72 Про транспорт : Закон України від 10.11.1994 р. № 232/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 51. Ст. 446.
- 73 Повітряний кодекс України : введ. в дію Постановою ВР від 19.05.2011 р. № 3393-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 48–49. Ст. 536.
- 74 Концепція Державної цільової програми розвитку аеропортів на період до 2023 року : схв. постановою КМУ від 30 жовтня 2013 р. № 944. *Офіційний вісник України*. 2014. № 3. С. 53.
- 75 Концепція розвитку системи регулювання авіаційної діяльності у сфері створення та використання малих повітряних суден : затв. Постановою КМУ від 14 квітня 2004 р. № 234-р. *Офіційний вісник України*. 2004. № 15. С. 5–9.
- 76 Концепція створення та функціонування національної мережі міжнародних транспортних коридорів в Україні : затв. Постановою КМУ від 04.08.1997 р. № 821. *Офіційний вісник України*. 1997. № 34. С. 112.
- 77 Положення про використання повітряного простору України : затв. постановою КМУ від 6 грудня 2017 р. № 954. *Офіційний вісник України*. 2017. № 101. С. 17.
- 78 Положення про Державну авіаційну службу України : затв. постановою КМУ від 08.10.2014 р. № 520. *Офіційний вісник України*. 2014. № 82. С. 63.
- 79 Положення про об'єднану цивільно-військову систему організації повітряного руху України : затв. постановою КМУ від 19.07.1999 р. № 1281. *Офіційний вісник України*. 1999. № 29. С. 82.
- 80 Аеропортові збори за обслуговування повітряних суден і пасажирів в аеропортах України : затв. наказом Мінтрансв'язку України від 14.04.2008 р. № 433. *Офіційний вісник України*. 2008. № 35. С. 33.
- 81 Аеропортові збори за обслуговування повітряних суден і пасажирів у Державному підприємстві «Міжнародний аеропорт «Бориспіль» : затв. наказом Мінтрансв'язку України від 26.03.2008 р. № 337. *Офіційний вісник України*. 2008. № 32. С. 110.
- 82 Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. – Випуск 68 «Авіаційний транспорт» : Професії керівників, професіоналів, фахівців, технічних службовців та робітників : затв. наказом МТУ від 17.07.2002 р. № 488. Київ : МТУ, 2002. 140 с.
- 83 Загальні правила польотів у повітряному просторі України : Авіаційні правила України : затв. наказом ДАСУ та МОУ від 06.02.2017 № 66/73. *Офіційний вісник України*. 2017. № 45. С. 183.
- 84 Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів повітряним транспортом : затв. постановою КМУ від 10.03.2017 р. № 134. *Офіційний вісник України*. 2017. № 24. С. 52.
- 85 Методичні рекомендації формування ставок аеропортових зборів за обслуговування повітряних суден і пасажирів в аеропортах України : затв. наказом Міністерства транспорту України від 01.07.2003 р. № 472. Київ : МТУ, 2003. 9 с.
- 86 Обслуговування аеронавігаційною інформацією : Авіаційні правила України : затв. наказом ДАСУ від 11.04.2016 р. № 258. *Офіційний вісник України*. 2019. № 58. С. 122.

- 87 Обслуговування повітряного руху : Авіаційні правила України : затв. наказом ДАСУ від 16.04.2019 р. № 475. *Офіційний вісник України*. 2019. № 59. С. 253.
- 88 Підтримання льотної придатності повітряних суден та авіаційних виробів, компонентів і обладнання та схвалення організацій і персоналу, залучених до виконання цих завдань : Авіаційні правила України : затв. наказом ДАСУ від 06.03.2019 р. № 286. *Офіційний вісник України*. 2019. № 29. С. 47.
- 89 Положення про сертифікацію суб'єктів, які здійснюють підготовку персоналу з продажу авіаційних перевезень : затв. наказом Державіаслужби України від 12.01.2005 р. № 10. *Офіційний вісник України*. 2005. № 4. С. 322.
- 90 Правила видачі свідоцтв авіаційному персоналу в Україні : затв. наказом Міністерства транспорту України від 07.12.1998 р. № 486. *Офіційний вісник України*. 1999. № 2. С. 85.
- 91 Правила виконання чартерних рейсів : затв. наказом Міністерства транспорту України від 08.05.2001 р. № 297. *Офіційний вісник України*. 2001. № 22. С. 237.
- 92 Правила надання експлуатантам дозволів на виліт з аеропортів України та приліт до аеропортів України : затв. спільним наказом Державіаслужби та Міністерства оборони України від 28.11.2005 р. № 897/703. *Офіційний вісник України*. 2005. № 52. С. 72.
- 93 Правила організації потоків повітряного руху : Авіаційні правила України : затв. наказом ДАСУ від 20.07.2016 р. № 567. *Офіційний вісник України*. 2016. № 87. С. 299.
- 94 Правила організації та виконання авіаційних робіт у сільському та лісовому господарстві : затв. наказом Міністерства транспорту і зв'язку України від 22.12.2006 р. № 1179. Київ : МТЗУ, 2006. 64 с.
- 95 Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу : Авіаційні правила України : затв. наказом ДАСУ від 26.11.2018 р. № 1239. *Офіційний вісник України*. 2019. № 18. С. 65.
- 96 Правила повітряних перевезень вантажів : затв. наказом Державіаслужби України від 14.03.2006 р. № 186. *Офіційний вісник України*. 2006. № 25. С. 262.
- 97 Правила реєстрації цивільних аеродромів України : затв. наказом Державіаслужби України від 25.10.2005 р. № 795. *Офіційний вісник України*. 2005. № 46. С. 108.
- 98 Правила реєстрації цивільних повітряних суден в Україні : АПУ-47 (Part-47) : затв. наказом Державіаслужби України від 05.02.2019 р. № 153. *Офіційний вісник України*. 2019. № 26. С. 219.
- 99 Правила сертифікації аеропортів : затв. наказом Міністерства транспорту України від 13.06.2006 р. № 407. *Офіційний вісник України*. 2006. № 26. С. 118.
- 100 Правила сертифікації експлуатантів : затв. наказом Державіаслужби України від 20.09.2005 р. № 684. *Офіційний вісник України*. 2005. № 52. С. 575.
- 101 Правила сертифікації експлуатантів, що здійснюють експлуатацію цивільних повітряних суден (літаків) з метою виконання комерційних транспортних перевезень згідно з вимогами OPS 1 : затв. наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 05.07.2010 р. № 430. Київ : МТЗУ, 2010. 35 с.
- 102 Правила сертифікації суб'єктів, що надають агентські послуги з продажу повітряних перевезень : затв. наказом Державіаслужби України від 15.03.2018 р. № 231. *Офіційний вісник України*. 2018. № 34. С. 102.
- 103 Правила сертифікації суб'єктів, що надають послуги з аеронавігаційного обслуговування : затв. наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 22.01.2007 р. № 42. Київ : МПУ, 2011. 22 с.
- 104 Правила сертифікації цивільних аеродромів України : затв. наказом Міністерства транспорту України від 25.10.2005 р. № 796. *Офіційний вісник України*. 2005. № 46. С. 117.
- 105 Рекомендації щодо складання бізнес-плану авіакомпанії : затв. наказом Укравіатрансу від 02.02.1998 р. № 34. Київ : МТУ, 1998. 109 с.

106 Руководство по усовершенствованным системам управления наземным движением и контроля за ним (A-SMGCS). Doc. 9830–AN/452. 1-е изд. Канада, Монреаль : ICAO, 2004. 100 с.

107 Сертифікація повітряних суден, пов'язаних з ними виробів, компонентів та обладнання, а також організацій розробника та виробника : АПУ-21 (Part-21) : затв. наказом ДАСУ від 26.04.2019 р. № 529. *Офіційний вісник України*. 2005. № 45. С. 38.

108 Ставки плати за послуги з аеронавігаційного обслуговування повітряних суден у повітряному просторі України : затв. наказом Міністерства інфраструктури України від 04.06.2019 р. № 415. *Офіційний вісник України*. 2019. № 52. С. 113.

109 Технічні вимоги та адміністративні процедури для льотних екіпажів цивільної авіації : Авіаційні правила України, затв. наказом Державіаслужби України від 20.07.2017 р. № 565. *Офіційний вісник України*. 2018. № 78. С. 92.

110 Технічні вимоги та адміністративні процедури щодо видачі свідоцтв та сертифікатів диспетчерів управління повітряним рухом : Авіаційні правила України : затв. наказом ДАСУ від 31.05.2018 р. № 485. *Офіційний вісник України*. 2018. № 78. С. 92.

2 Навчальна література

2.1 Література з дисциплін циклу загальної підготовки

111 Бізнес-планування : навч. посіб. / Т. Г. Васильців, Я. Д. Качмарик, В. І. Блонська, Р. Л. Лупак. Київ : Знання, 2013. 173 с.

112 Бойчик І.М. Економіка підприємства : підручник. Київ : Кондор, 2016. 378 с.

113 Бредюк В.І., Джоші О.І. Економіко-математичне моделювання в середовищі табличного процесора MS Excel : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2015. 242 с.

114 Вітлінський В.В., Терещенко Т.О., Савіна С.С. Економіко-математичні методи та моделі: оптимізація : навч. пос. Київ : КНЕУ, 2016. 303 с.

115 Гороховський О.І. Інтелектуальні системи. Вінниця : Вінниц. нац. техн. університет, 2010. 193 с.

116 Дякон В. М., Ковальов Л. Є. Моделі і методи теорії прийняття рішень : підручник. Київ : АНФ ГРУП, 2013. 604 с.

117 Каламбет С.В., Іванов С.І., Півняк Ю.В. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.

118 Кушлик-Дивульська О.І., Кушлик Б.Р. Основи теорії прийняття рішень. Київ : КПІ, 2014. 94 с.

119 Ладанюк А.П., Власенко Н.О., Кишенько В.Д. Методологія наукових досліджень. Київ : Ліра-К, 2018. 352 с.

120 Літнарівич Р.М. Платформи корпоративних інформаційних систем : курс лекцій. Рівне : МЕРУ, 2012. 130 с.

121 Нестеренко О.В., Савенков О.І., Фаловський О.О. Інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень : навч. пос. Київ : Національна академія управління, 2016. 188 с.

122 Основи охорони праці : підручник / М.С. Одарченко, А.М. Одарченко, В.І. Степанов, Я.М. Черненко. Харків : Ї-Издат, 2017. 334 с.

123 Основи професійної безпеки та здоров'я людини : підручник / В. В. Березуцький та ін. ; під ред. проф. В. В. Березуцького. Харків : НТУ "ХПІ", 2018. 553 с.

124 Охорона праці : навч. посібник / за ред. проф. З.М. Яремка. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 430 с.

125 Охорона праці : навч. посібник / З.М. Яремко, С.В. Тимошук, С.В. Писаревська, О.Б. Стельмахович ; за ред. проф. З.М. Яремка. Львів ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 430 с.

126 Охорона праці та цивільний захист : підручник / О. Г. Левченко, О. І. Полукаров, В. В. Зацарний, Ю. О. Полукаров, О. В. Землянська ; за ред. О. Г. Левченка. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 420 с.

127 Павлиш В.А., Гліненко Л.К., Шаховська Н.Б. Основи інформаційних технологій і систем. Львів : Львівська політехніка, 2018. 620 с.

128 Плєскач В.Л., Затонацька Т.Г. Інформаційні системи і технології на підприємствах : підручник. Київ : Знання, 2011. 718 с.

- 129 Сазонець О.М. Інформаційні системи і технології в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 256 с.
- 130 Томашевський О.М., Цегелик Г.Г., Вітер М.Б., Дубук В.І. Інформаційні технології та моделювання бізнес-процесів. Київ : Центр навчальної літератури, 2012. 296 с.
- 131 Ус С.А., Коряшкіна Л.С. Моделі й методи прийняття рішень : навч. посіб. Донецьк : НГУ, 2014. 300 с.
- 132 Хітні Дж. Основи управління проектами. Київ : Фабула, 2020. 272 с.
- 133 Чаговець В.В. Інформаційні системи та технології на підприємствах та в міжнародному бізнесі : навч. пос. Харків : ХДУХТ, 2016. 169 с.
- 134 Черняк О.І., Захарченко П.В. Інтелектуальний аналіз даних : підручник. Київ : Знання, 2014. 246 с.

2.2 Література з дисциплін циклу професійної підготовки

- 135 Безпека авіації / В.А. Бабак, В.П. Харченко, В.О. Максимов та ін. Київ : Техніка, 2004. 584 с.
- 136 Габрієлова Т.Ю., Литвиненко С.Л., Баннов О.В. Перевезення спеціальних вантажів. Київ, 2015. 456 с.
- 137 Григоров О.М. Міжнародно-правові засади регулювання відносин у сфері цивільної авіації: становлення та розвиток : монографія. Київ : Фенікс, 2020. 440 с.
- 138 Гулівець В.Д., Буріченко Л.А. Охорона праці в авіації : підручник. Київ : НАУ, 2003. 448 с.
- 139 Демський Е.Ф., Гіжевський В.К. Транспортне право України : навч. пос. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 416 с.
- 140 Зеркалов Д.В. Международный финансовый лизинг : учеб. пос. Київ : Основа, 2009. 343 с.
- 141 Зеркалов Д.В. Транспорт України : довідник у 2-х кн. Кн. 1. Київ : Основа, 2002. 462 с.
- 142 Зеркалов Д.В. Транспорт України : довідник у 2-х кн. Київ : Основа, 2003. 564 с.
- 143 Зеркалов Д.В. Транспортна система України : довідник. Київ : Основа, 2009. 704 с.
- 144 Зеркалов Д.В., Тимошук О.М. Міжнародні перевезення вантажів : навч. пос. Київ : Основа, 2009. 526 с.
- 145 Коба В.Г. Економіка транспорту : навч. пос. Київ : КДАВТ, КМУЦА, 2005. 254 с.
- 146 Литвиненко С.Л., Яновський П.О. Економіко-організаційні аспекти оптимізації роботи підприємств транспорту. Київ : Кондор, 2017. 232 с.
- 147 Марінцева К.В. Пасажирські перевезення : підруч. Київ : НАУ, 2009. 228 с.
- 148 Перевезення. Тарифи / за ред. Д.В. Зеркалова. Київ : Основа, 2004. 280 с.
- 149 Смирнов І.Г., Косарева Т.В. Транспортна логістика : навч. пос. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 224 с.
- 150 Сокур І.М., Сокур Л.М., Герасимчук В.В. Транспортна логістика : навч. пос. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 222 с.
- 151 Яценко В.А. Довідник керівника агентства з продажу авіаперевезень. Одеса : ЗАТ "ПЛАСКЕ", 2007. 235 с.
- 152 Яцківський Л.Ю., Зеркалов Д.В. Загальний курс транспорту : навч. пос. у 2-х книгах. Кн. 1. Київ : Арістей, 2007. 544 с.
- 153 Яцківський Л.Ю., Зеркалов Д.В. Загальний курс транспорту: навч. пос. у 2-х книгах. Кн. 2. Київ : Арістей, 2008. 426 с.

3 Перелік сайтів в глобальній мережі Internet

3.1 Нормативно-правова інформація

- 154 Верховна рада України. URL : <http://portal.rada.gov.ua/> (дата звернення : 08.06.2021).
- 155 Електронна бібліотека стандартів і нормативів. URL : <http://www.e-gost.org.ua> (дата звернення : 08.06.2021).

- 156 Інформаційний портал. URL : <http://liga.net> (дата звернення : 08.06.2021).
- 157 Міністерство економіки України. URL : <http://www.me.gov.ua> (дата звернення : 08.06.2021).
- 158 Міністерство інфраструктури України. URL : <http://www.mtu.gov.ua> (дата звернення : 08.06.2021).
- 159 Міністерство освіти і науки України. URL : <http://www.mon.gov.ua> (дата звернення : 08.06.2021).
- 160 Міністерство фінансів України. URL : <http://www.minfin.gov.ua> (дата звернення : 08.06.2021).
- 161 Національний банк України. URL : <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення : 08.06.2021).
- 162 Національний інститут стратегічних досліджень. URL : <http://www.niss.gov.ua> (дата звернення : 08.06.2021).
- 163 Новини. URL : <http://news.meta.ua>, <http://elvisti.com> (дата звернення : 08.06.2021).
- 164 Офіційний вісник України. URL : <http://ovu.com.ua> (дата звернення : 08.06.2021).
- 165 Правова бібліотека України. URL : <http://www.uapravo.net> (дата звернення : 08.06.2021).
- 166 Президент України. URL : <http://www.president.gov.ua> (дата звернення : 08.06.2021).
- 167 Професійна юридична система. URL : <http://zakon.nau.ua> (дата звернення : 08.06.2021).
- 168 Урядовий портал. URL : <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення : 08.06.2021).

3.2 Інформація про підприємства

- 169 Єдиний інформаційний масив даних про емітентів цінних паперів : Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України. URL : <http://www.smida.gov.ua> (дата звернення : 03.06.2021).
- 170 Каталог підприємств України. URL : <http://www.rada.com.ua>, <http://yellow.com.ua> (дата звернення : 03.06.2021).
- 171 Каталог підприємств м. Кропивницького. URL : <http://www.biz.kr.ua> (дата звернення : 03.06.2021).
- 172 Каталог підприємств та послуг м. Києва. URL : <http://www.vbbg.com.ua> (дата звернення : 03.06.2021).

3.3 Віртуальні бібліотеки

- 173 Бібліотеки рефератів. URL : <http://www.ref.a.ua>, <http://referaty.com.ua>, <http://tefsmarket.com.ua>, <http://www.ukrreferat.com>, <http://www.referatcentral.org.ua> (дата звернення : 15.06.2021).
- 174 Віртуальні бібліотеки. URL : <http://www.bookz.com.ua>, <http://www.e-lib.info>, <http://www.lib.ua-gu.net>, <http://lib.meta.ua>, <http://studentam.kiev.ua> (дата звернення : 15.06.2021).
- 175 Державна архівна служба України. URL : <http://www.archives.gov.ua> (дата звернення : 15.06.2021).
- 176 Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення : 15.06.2021).
- 177 Національна парламентська бібліотека. URL : <http://www.nplu.org> (дата звернення : 15.06.2021).
- 178 Наукова бібліотека «Буковина» (економіка, менеджмент, маркетинг, фінанси, право, облік і аудит). URL : <http://www.buklib.net> (дата звернення : 15.06.2021).
- 179 Українська вільна енциклопедія «Вікіпедія». URL : <http://uk.wikipedia.org> (дата звернення : 15.06.2021).

3.4 Менеджмент, маркетинг, економіка та фінанси

- 180 База маркетингової інформації. URL : <http://www.marketing.vc> (дата звернення : 31.05.2021).

181 Інтернет-портал для управлінців. URL : <http://www.management.com.ua> (дата звернення : 31.05.2021).

182 Керівництво з маркетингу. URL : <http://www.marketing-guide.org> (дата звернення : 31.05.2021).

183 Український бізнес ресурс. URL : <http://ubr.ua> (дата звернення : 31.05.2021).

3.5 Зовнішньоекономічна діяльність

184 ДП «Держзовнішінформ». URL : <http://www.ukrdzi.com> (дата звернення : 26.05.2021).

185 Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності. URL : <http://qdrpro.com.ua> (дата звернення : 26.05.2021).

186 Міжнародна валютна біржа. URL : <http://www.forex.ua> (дата звернення : 26.05.2021).

187 Українська міжнародна фондова біржа. URL : <http://uise.com.ua> (дата звернення : 26.05.2021).

188 Управління зовнішньоекономічних зв'язків головного управління економіки Кіровоградської ОДА. URL : <http://www.intertorg.kr.ua> (дата звернення : 26.05.2021).

3.6 Авіація

3.6.1 Інформаційні сайти

189 Авіаційні документи. URL : <http://www.aviadocs.net> (дата звернення : 10.05.2021).

190 Авіаційний сайт. URL : <http://aviation.kryshi.net> (дата звернення : 10.05.2021).

191 Аерокосмічний портал України. URL : <http://space.com.ua> (дата звернення : 10.05.2021).

192 Історія авіації. URL : <http://www.skypioneers.kiev.ua> (дата звернення : 10.05.2021).

193 Крила : все про українську авіацію. URL : <http://www.wing.com.ua> (дата звернення : 10.05.2021).

194 Науково-технічний журнал «General Aviation» (Авіація загального призначення) on-line. URL : <http://www.aviajournal.com> (дата звернення : 10.05.2021).

195 Українське авіабудівництво : аналітичний огляд. URL : <http://ukrav.com.ua> (дата звернення : 10.05.2021).

196 Український авіаційний портал. URL : <http://www.aviation.com.ua> (дата звернення : 10.05.2021).

3.6.2 Українські авіаційні підприємства та організації

197 Аеродром «Кропивницький» : Льотна академія Національного авіаційного університету. URL : <http://www.glau.kr.ua> (дата звернення : 14.05.2021).

198 Аеродром «Кременчук» (Велика Кохнівка) : Кременчуцький льотний коледж Національного авіаційного університету. URL : <http://www.flightcollege.com> (дата звернення : 14.05.2021).

199 Аероклуб України : Всеукраїнська асоціація. URL : <http://aeroclub.kiev.ua> (дата звернення : 14.05.2021).

200 Асоціація сприяння авіації України. URL : <http://www.asavia.org> (дата звернення : 14.05.2021).

201 Державна авіаційна служба України (Державіаслужба). URL : <http://www.avia.gov.ua> (дата звернення : 14.05.2021).

202 Державне підприємство «Антонов». URL : <http://www.antonov.com> (дата звернення : 14.05.2021).

203 Державне підприємство «Завод 410 цивільної авіації». URL : <http://www.arp410.com.ua> (дата звернення : 14.05.2021).

204 Державне підприємство «Міжнародний аеропорт «Бориспіль». URL : <http://kbp.aero> (дата звернення : 14.05.2021).

205 Державне підприємство «Міжнародний аеропорт «Львів» ім. Д. Галицького». URL : <http://www.airport.lviv.ua> (дата звернення : 14.05.2021).

- 206 Державне підприємство обслуговування повітряного руху України «Укראерорух». URL : <http://www.uksatse.com.ua> (дата звернення : 14.05.2021).
- 207 Комунальне підприємство «Міжнародний аеропорт «Запоріжжя». URL : <https://ozh.aero/> (дата звернення : 14.05.2021).
- 208 Комунальне підприємство «Міжнародний аеропорт «Київ» (Жуляни)». URL : <http://www.airport.kiev.ua> (дата звернення : 14.05.2021).
- 209 Комунальне підприємство «Міжнародний аеропорт «Миколаїв». URL : <http://airport.nikolaev.ua> (дата звернення : 14.05.2021).
- 210 Комунальне підприємство «Міжнародний аеропорт «Одеса». URL : <http://www.airport.odessa.ua> (дата звернення : 14.05.2021).
- 211 Комунальне підприємство «Міжнародний аеропорт «Чернівці». URL : <http://www.airport.cv.ua> (дата звернення : 14.05.2021).
- 212 Міжнародний аеропорт «Харків» : ТОВ «Нью системс АМ». URL : <http://aeroport.kharkov.ua> (дата звернення : 14.05.2021).
- 213 Національний авіаційний університет. URL : <http://www.nau.edu.ua> (дата звернення : 14.05.2021).
- 214 Обласне комунальне підприємство «Міжнародний аеропорт «Рівне». URL : <http://www.aeroport.rv.ua> (дата звернення : 14.05.2021).
- 215 ПрАТ «Авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України URL : <http://www.ukraine-international.com>, <http://www.flyuia.com> (дата звернення : 14.05.2021).
- 216 ПрАТ «Київське агентство повітряних сполучень «Кий Авіа». URL : <http://www.kiyavia.com> (дата звернення : 14.05.2021).
- 217 ПрАТ «МАОК «УРГА». URL : <http://www.urga.com.ua> (дата звернення : 14.05.2021).
- 218 Публічне акціонерне товариство «Мотор-Січ». URL : <http://www.m9.com.ua> (дата звернення : 14.05.2021).
- 219 ТОВ «Авіаційна компанія «РОЗА ВІТРИВ». URL : <http://www.windrose.aero> (дата звернення : 14.05.2021).
- 220 ТОВ «Авіакомпанія «Бізнес Авіація». URL : <http://vip-aero.com.ua> (дата звернення : 14.05.2021).
- 221 ТОВ «Авіакомпанія «Хорс». URL : <http://www.khors.com.ua> (дата звернення : 14.05.2021).
- 222 ТОВ «Авіакомпанія «ЧЕЛЕНДЖ АЕРО УКРЕЙН». [URL : <http://www.challenge.aero> (дата звернення : 14.05.2021).
- 223 ТОВ «Українська авіаційна компанія «АЕРОСТАР». URL : <http://www.aerostar.com.ua> (дата звернення : 14.05.2021).
- 224 ТОВ «Українська хендлінгова компанія». URL : <http://www.uhc.kiev.ua> (дата звернення : 14.05.2021).
- 225 ТОВ «Українсько-середземноморські авіалінії». URL : <http://umair.com.ua> (дата звернення : 14.05.2021).
- 226 Українське авіаційне транспортне агентство «Авіатур». URL : <http://www.aviakassa.net> (дата звернення : 14.05.2021).
- 227 Харківське державне авіаційне виробниче підприємство (ХДАВП) : Аеродром «Харків» (Сокольники). URL : <http://www.ksamc.com> (дата звернення : 14.05.2021).
- 3.6.3 Міжнародні та регіональні авіаційні організації**
- 228 АСЕТА (Асоціація авіаперевізників Іспанії). URL : <http://www.aceta.es> (дата звернення : 18.05.2021).
- 229 АСІ (Міжнародна рада аеропортів). URL : <http://www.airports.org> (дата звернення : 18.05.2021).
- 230 АЕА (Асоціація Європейських авіакомпаній). URL : <http://www.aea.be> (дата звернення : 18.05.2021).
- 231 АЕСМА (Європейська асоціація аерокосмічної індустрії). URL : <http://www.aesma.org> (дата звернення : 18.05.2021).

- 232 АОС (Комітет операторів повітряних ліній). URL : <http://www.aoc-fra.org> (дата звернення : 18.05.2021).
- 233 ЕСА (Європейська асоціація льотного складу). URL : <http://www.ea-cosokrit.com> (дата звернення : 18.05.2021).
- 234 ЕСАС (Європейська конференція цивільної авіації). URL : <http://www.ecac-seac.org> (дата звернення : 18.05.2021).
- 235 ЕАСА (Європейське агентство з безпеки авіації). URL : <http://www.easa.eu.int> (дата звернення : 18.05.2021).
- 236 ЕРА (Асоціація авіакомпаній європейського регіону). URL : <http://www.eraa.org> (дата звернення : 18.05.2021).
- 237 ЕУРОСАЕ (Міжнародна асоціація з електронного устаткування для цивільної авіації). URL : <http://www.europaec.org> (дата звернення : 18.05.2021).
- 238 Еуроконтроль (Євроконтроль). URL : <http://www.eurocontrol.int> (дата звернення : 18.05.2021).
- 239 European Commission (Європейська комісія). URL : <http://www.europa.eu.int> (дата звернення : 18.05.2021).
- 240 FAI (Міжнародна федерація аеронавтики). URL : <http://www.fai.org> (дата звернення : 18.05.2021).
- 241 FSF (Фонд безпеки польотів). URL : <http://www.flightsafety.org> (дата звернення : 18.05.2021).
- 242 ІАС (Міждержавний авіаційний комітет). URL : <http://www.mak.ru> (дата звернення : 18.05.2021).
- 243 ІАТА (Міжнародна асоціація повітряного транспорту). URL : <http://www.iata.org> (дата звернення : 18.05.2021).
- 244 ІКАО (Міжнародна організація цивільної авіації). URL : <http://www.icao.int> (дата звернення : 18.05.2021).
- 245 ІФАЛПА (Міжнародна федерація асоціацій лінійних пілотів). URL : <http://www.ifalpa.org> (дата звернення : 18.05.2021).
- 246 JAA (Об'єднані авіаційні власті). URL : <http://www.jaa.nl> (дата звернення : 18.05.2021).
- 247 НАТО (Північно атлантичний альянс). URL : <http://www.nato.int> (дата звернення : 18.05.2021).
- 248 United Nations (Організація об'єднаних націй). URL : <http://www.un.org> (дата звернення : 18.05.2021).

3.6.4 Зарубіжні авіаційні підприємства та організації

- 249 Авіакомпанія «Малев Угорські Авіалінії». URL : <http://www.malev.com.ua> (дата звернення : 12.05.2021).
- 250 Airbus : leading aircraft manufacturer. URL : <http://www.airbus.com> (дата звернення : 12.05.2021).
- 251 Boeing Company. URL : <http://www.boeing.com> (дата звернення : 12.05.2021).
- 252 Embraer. URL : <https://www.embraercommercialaviation.com/> (дата звернення : 12.05.2021).
- 253 Swissport International Ltd. : Global cargo and aircraft ground handling (міжнародна хендлінгова компанія). URL : <http://www.swissport.com> (дата звернення : 12.05.2021).

3.7 Інтернет-комерція

- 254 Майдан електронної торгівлі. URL : <http://met-online.kiev.ua> (дата звернення : 12.05.2021).
- 255 Система Інтернет-комерції. URL : <http://www.int-commerce.com> (дата звернення : 12.05.2021).
- 256 Електронний магазин Azbooka. URL : <http://www.azbooka.com> (дата звернення : 12.05.2021).
- 257 Електронний магазин «Фуршет». URL : <http://www.furshet.ua> (дата звернення : 12.05.2021).

258 Всеукраїнський центр електронної комерції. URL : <http://e-commerce.com.ua> (дата звернення : 12.05.2021).

3.8 Автоматизовані системи управління підприємством

259 Автоматизовані системи і технології (AS&T): IT-консалтинг з питань підвищення ефективності бізнес-процесів підприємств. URL : <http://www.marketland.com.ua> (дата звернення : 06.05.2021).

260 Автоматизація і бізнес-консалтинг. URL : <http://www.aibk.com.ua> (дата звернення : 06.05.2021).

261 Асоціація IT України. URL : <http://itukraine.org.ua> (дата звернення: 06.05.2021).

262 Інформаційна система «ІС: Підприємство». URL : <http://www.ic.kiev.ua> (дата звернення : 06.05.2021).

263 Комплексна система управління діяльністю підприємства «Галактика». URL : <http://galaktika.ua/> (дата звернення : 06.05.2021).

264 Комплексна система управління ресурсами підприємства «Універсал EPR». URL : <https://www.wgsoftpro.com/> (дата звернення : 06.05.2021).

265 Комплексні системи автоматизації управління (корпорація «Парус»). URL : <http://www.parus.ua> (дата звернення : 06.05.2021).

266 Корпоративна інформаційна система IFS Applications. URL : <https://www.ifs.com/> (дата звернення : 06.05.2021).

267 Корпоративна інформаційна система Microsoft Dynamics. URL: <https://dynamics.microsoft.com/> (дата звернення : 06.05.2021).

268 Корпоративна інформаційна система Oracle E-Business Suite. URL : <https://www.oracle.com/> (дата звернення : 06.05.2021).

269 Корпоративна інформаційна система SAP Business One. URL : <https://sb1.com.ua/> (дата звернення : 06.05.2021).

270 Програмний комплекс обліку і управління великим підприємством (система FinExpert). URL : <http://www.finexpert.com> (дата звернення : 06.05.2021).

271 Система управління виробничими та торговими підприємствами (БЕСТ-ПРО). URL : <http://intelserv.kiev.ua> (дата звернення : 06.05.2021).

272 Український обчислювальний центр цивільної авіації. URL : <http://www.sirena.kiev.ua> (дата звернення : 06.05.2021).

273 CRM-системи. URL : <http://www.crm.com.ua>, <http://www.terrasoft.ua> (дата звернення : 06.05.2021).

274 MDOOffice – сервер підтримки зовнішньоекономічної діяльності. URL : <https://www.mdoffice.com.ua/> (дата звернення : 06.05.2021).

Додаток Ж

Зразок титульного аркушу кваліфікаційної (магістерської) роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬОТНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ТУРИЗМУ ТА АВІАЦІЙНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Кваліфікаційна робота

на тему: «Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями» (на базі матеріалів ПрАТ «Авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України»)

здобувача вищої освіти другого курсу
другого (магістерського) рівня освіти
961 групи
денної (заочної) форми навчання
спеціальності 272 «Авіаційний транспорт»
освітньо-професійної програми
«Організаційне забезпечення
та управління авіаційним виробництвом»
Радченко Валентини Іванівни

(підпис ЗВО)

Науковий керівник:

к.т.н., доцент

Залевський Анатолій Васильович

(підпис наукового керівника)

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Здобувач вищої освіти

В.І. Радченко

(підпис ЗВО)

Кропивницький – 2021 рік

Додаток И

Зразок анотації кваліфікаційної (магістерської) роботи

АНОТАЦІЯ

Радченко В.І. Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 272 «Авіаційний транспорт». – Льотна академія Національного авіаційного університету, Кропивницький, 2021.

В роботі розглянуто науково-методологічні основи організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями. Проаналізовано основні напрямки діяльності і систему організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями досліджуваного підприємства. Розроблено програму підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями підприємства.

Ключові слова: витрати, динаміка авіаперевезень, мережа маршрутів, оптимізація, прибуток, тип літака.

ANNOTATION

Radchenko V.I. Increasing the efficiency of organizational support and management of the regular passenger air transportations. – Manuscript.

The research on obtaining a Master degree in the specialty 272 «Aviation Transport». – Flight Academy of the National Aviation University, Kropyvnytskyi, 2021.

In this work the scientific and methodological bases of organizational support and management of the regular passenger air transportations are considered. The main activities and system of organizational support and management of the regular passenger air transportations of the investigated enterprise are analyzed. The programm of increasing of the efficiency of organizational support and management of the regular passenger air transportations of the enterprise is developed.

Keywords: air transportations dynamic, costs, route network, optimization, profit, aircraft type.

Додаток К

Зразок вступу кваліфікаційної (магістерської) роботи

ВСТУП

Актуальність теми. З 2014 року загальне несприятливе економічне становище в Україні призвело до занепаду авіації в країні, суттєвого скорочення зовнішніх пасажиро- та вантажопотоків, порушення системи напрацьованих за часи незалежності зв'язків, погіршення стану матеріально-технічної бази галузі. Визначення авіації як одного з провідних напрямів розвитку вітчизняної економіки, спрямування державної політики на стимулювання авіаційної сфери надає сьогодні авіаційним підприємствам незалежно від форми власності сприятливих можливостей щодо підвищення ефективності господарювання, розширення пропозиції на міжнародних ринках авіаційних послуг. У цьому зв'язку практичне використання суб'єктами авіаційної галузі сучасних методів організаційного забезпечення та управління авіаційним виробництвом набуває особливої актуальності.

Проблеми підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління ... впродовж останніх років привертають увагу як виробників, так і науковців. Різні теоретичні та практичні аспекти, пов'язані з організаційним забезпеченням та управлінням ..., висвітлювалися в працях вітчизняних та зарубіжних вчених (7-8 прізвищ, включати лише тих авторів, з роботами яких знайомі). Проте, специфіка авіаційних підприємств, особливості надання авіаційних послуг на внутрішніх та міжнародних ринках потребують адаптації теоретичних та практичних наробок до потреб галузі.

Невеличкий абзац (що саме потребує вдосконалення).

Мета та задачі роботи. Метою кваліфікаційної роботи є розв'язання наукової задачі підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління ... (розробка теоретичних положень ..., науково обґрунтованих рішень, рекомендацій, механізму реалізації, ...).

Для досягнення мети необхідно розв'язати наступні задачі:

- визначити роль та місце організаційного забезпечення та управління ... (предметом дослідження) в досягненні ефективності діяльності підприємства;
- сформулювати систему методів (систематизувати методи, підходи тощо) організаційного забезпечення та управління ... (предметом дослідження);
- надати організаційно-економічну характеристику та провести аналіз діяльності ... (об'єкту дослідження);
- виявити проблеми та недоліки організаційного забезпечення та управління ... (предметом дослідження) на ... (об'єкті дослідження);
- розробити програму вдосконалення організаційного забезпечення та управління ... (предметом дослідження) на ... (об'єкті дослідження);
- обґрунтувати доцільність впровадження програми вдосконалення організаційного забезпечення та управління ... (предметом дослідження) на ... (об'єкті дослідження).

Об'єктом кваліфікаційної роботи є авіакомпанія «...». Авіакомпанія «...» – один з провідних авіаційних перевізників міста ... (України) ... (зазначити форму власності, рік заснування, чисельність працівників, види та обсяги наданих послуг тощо).

Предметом дослідження є комплекс теоретичних та практичних аспектів організаційного забезпечення та управління ... (предметом дослідження) (вивчення закономірностей, що виникають у процесі організаційного забезпечення та управління ... (предметом дослідження) тощо).

Методи дослідження. В роботі було використано системний підхід, спостереження, абстрагування, аналіз і синтез, індукцію і дедукцію, математичне моделювання, метод експертних оцінок, індексний метод, проєктний метод, екстраполяцію, кореляційно-регресійний аналіз тощо.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є наукові праці вітчизняних

та закордонних учених з організаційного забезпечення та управління авіаційним транспортом, ..., документи міжнародних, регіональних та національних авіаційних організацій, законодавчі та нормативно-правові акти тощо.

Інформаційну базу наукового дослідження формують статистичні дані авіаційної галузі за 2021 рік, внутрішня звітність авіакомпанії за 2019-2021 рр. та первинна інформація, одержана безпосередньо від працівників авіакомпанії.

Наукова новизна результатів магістерського дослідження полягає в наступному:

- вперше здійснено ..., одержано ..., розроблено ..., визначено ..., формалізовано ...;
- удосконалено ..., розширено ..., доповнено ...;
- набуло подальшого розвитку ..., уточнено ...

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання підприємствами авіаційної сфери для підвищення ефективності діяльності, вдосконалення ..., покращення ... тощо.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні теоретичні та практичні положення магістерського дослідження оприлюднено та обговорено на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах ... (конкретизувати); за результатами проведених наукових досліджень опубліковано ... тез доповідей, ... статей у фахових наукових виданнях.

Структура, зміст та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (... найменування) та додатків. Загальний обсяг роботи становить ... сторінок друкованого тексту, в тому числі ... сторінок основного тексту, ... сторінок списку використаних джерел та ... сторінок додатків. Кваліфікаційна робота містить ... таблиць, ... рисунків, ... додатків.

Додаток Л

Методика оцінки ефективності впливу вдосконалення предмету дослідження на діяльність підприємства

1 Визначення обсягу первинних інвестицій для реалізації програми

Обсяг первинних інвестицій (Invest) для реалізації пропозицій щодо підвищення ефективності (вдосконалення) предмету дослідження кваліфікаційної (магістерської) роботи (підрозділ 3.1) визначаються вартістю програми їх впровадження (підрозділ 3.2), загальний вигляд якої представлено в табл. Л.1.

Таблиця Л.1 – Програма впровадження пропозицій

№ з/п	Назва етапу	Тривалість етапу, міс.	Вартість етапу, грн.	Відповідальні за етап
...				
	Всього:		Invest	

2 Оцінка та вибір альтернативних джерел та варіантів фінансування програми

Джерелами фінансування програми можуть бути:

1 Внутрішні – власні інвестиційні ресурси: прибуток підприємства, амортизаційні відрахування, скорочення обігового капіталу, продаж активів, дебіторська заборгованість, внутрішньогосподарські резерви тощо.

2 Зовнішні – залучені інвестиційні ресурси (акціонерний капітал, пайовий капітал тощо), позикові інвестиційні ресурси (кредити банків, випуск облігацій тощо).

3 Змішані – з використанням як внутрішніх, так і зовнішніх джерел фінансування.

В кваліфікаційній (магістерській) роботі необхідно обґрунтувати вибір найбільш ефективних джерел фінансування проекту, проаналізувавши альтернативні варіанти інвестицій за джерелами та термінами їх повернення.

У випадку відсутності прибутку підприємства у поточному році джерелом фінансування рекомендується кредит (кредити) банку (банків).

При наявності прибутку підприємства у поточному році рекомендується розглянути змішані джерела фінансування (з прибутку та кредит банку) та проаналізувати альтернативні варіанти – з прибутку, якщо його достатньо для інвестування проекту, за рахунок кредиту (кредитів) банку (банків) та їх поєднання.

3 Визначення руху грошових коштів при реалізації програми на 3 роки

Приклад зведеного звіту про рух грошових коштів наводиться в табл. Л.2.

Таблиця Л.2 – Зведений звіт про рух грошових коштів (грн.)

Періоди часу, роки	0	1	2	3
Кеш-баланс на початок періоду	0	(200000)	(100000)	10000
Продаж продукції (товарів, робіт послуг), P · N (P=1000 (ціна); N=500,550,600 (обсяг))		1000x500=500000	1000x550=550000	1000x600=600000
Постійні витрати, FC		50000	50000	50000
Змінні витрати, V · N (V=500 (на одиницю))		500x500=250000	500x550=275000	500x600=300000
Кеш-фло від реалізації продукції:		200000	225000	250000
Надходження від продажу активів		-	-	-
Виплати на придбання активів		-	-	-
Кеш-фло від інвестиційної діяльності		0	0	0
Позиковий капітал	200000			
Виплати в погашення позик		66666	66667	66667
Відсотки за кредитами		33334	48333	63333
Кеш-фло від фінансової діяльності		100000	115000	130000
Кеш-баланс на кінець періоду	200000	100000	10000	130000

4 Оцінка економічної ефективності від впровадження програми

Економічна ефективність – відношення результату економічної діяльності (ефекту) до витрат, що забезпечили його отримання.

У проектному аналізі при оцінці ефективності впровадження програми порівняння поточних та майбутніх витрат та вигод здійснюється шляхом приведення (дисконтування) їх реальної грошової вартості до початкового періоду (періоду прийняття рішення базового періоду).

Дисконтна ставка (дисконт) дорівнює прийнятній для інвестора *нормі доходу на капітал*. Якщо капітал власний, основою для визначення величини норми дисконту є ставка депозитного відсотку за вкладами (прибуток, який би отримало підприємство, поклавши гроші на депозит в банк). Якщо ж капітал, вкладений у здійснення проекту, позиковий, то норма дисконту представляє собою процентну ставку, обумовлену умовами процентних виплат і погашень за позиками банку.

Для оцінки доцільності впровадження програми використовується *проектний метод*, який передбачає розрахунок основних *інтегральних показників ефективності інвестицій*:

1 Період окупності програми (Payback Period – PBP).

2 Чистий приведений дохід (Net Present Value – NPV).

3 Індекс прибутковості (Profitability Index – PI).

4 Внутрішня норма рентабельності (Internal Rate of Return – IRR)

Розглянемо методику розрахунку інтегральних показників економічної ефективності розробленої програми.

1 Період окупності програми (Payback Period – PBP) – час, за який сума надходжень від реалізації програми покриє суму витрат – первинних інвестицій (Л.1):

$$PBP = \Pi / DACI, \quad (Л.1)$$

де Π (Initial Investment) – первинні інвестиції;

DACI (Discounted Annual Cash Inflows) – щорічні грошові надходження з урахуванням дисконтування.

Щорічні грошові надходження з урахуванням дисконтування DACI (приведені) визначаються за формулою (Л.2):

$$DACI_t = CF_t / (1 + k)^t, \quad (Л.2)$$

де CF_t (Cash Flow) – грошові надходження в період часу t (рік);

t – кількість періодів надходжень (років);

k – дисконтна ставка, що виражається десятковим дробом.

Наприклад. Маємо три роки реалізації програми, яка характеризується такими щорічними надходженнями: $CF_1 = 100000$ грн.; $CF_2 = 110000$ грн.; $CF_3 = 120000$ грн.; дисконтна ставка $K = 0,2$. Тоді відповідні приведені грошові надходження:

$$DACI_1 = 100000 / (1 + 0,2)^1 = 83333 \text{ грн.};$$

$$DACI_2 = 110000 / (1 + 0,2)^2 = 76388 \text{ грн.};$$

$$DACI_3 = 120000 / (1 + 0,2)^3 = 69444 \text{ грн.}$$

Розрахунок періоду окупності зручно виконувати за допомогою табл. Л.3.

Таблиця Л.3 – Розрахунок періоду окупності програми

Періоди часу, роки	0	1	2	3
Грошові надходження, грн.		83333	76388	69444
Первинні інвестиції, грн.	-2000000			
Покриття суми витрат (інвестицій), грн.	-2000000	-116667	-40279	29165
Строк окупності, роки		1+	1+	+0,58

Примітки:

1 Перший рік: грошові надходження від реалізації програми (83333 грн.) менші від первинних інвестицій (-200000 грн.), останні протягом року не покриваються, а їх залишок складає: $-200000 + 83333 = -116667$ грн.

2 Другий рік: грошові надходження від реалізації програми (76388 грн.) не перевищують залишок непокритих первинних інвестицій після першого року (-116667 грн.), а їх залишок складає: $-116667 + 76388 = -40279$ грн.

3 Третій рік: грошові надходження від реалізації програми (69444 грн.) перевищують залишок непокритих первинних інвестицій після другого року (-40279 грн.), останні покриваються протягом третього року в термін, який визначається часткою від ділення відповідного залишку та грошових надходжень: $40279/69444=0,58$ (року).

Таким чином, $PBP = 1$ (перший рік) + 1 (другий рік) + 0,58 (третього року) = 2,58 років.

Чим менший термін окупності програми, тим вона більш ефективна.

2 Чистий приведений дохід (Net Present Value – NPV) представляє собою оцінку сьогоденної вартості потоку майбутнього доходу, різницю приведених надходжень та витрат (Л.3):

$$NPV = \sum (CF_t / (1 + k)^t) - Invest, \quad (Л.3)$$

де CF_t – грошові надходження в період часу t ;

Invest – сума інвестицій;

k – дисконтна ставка.

Розрахунок чистого приведенного доходу зручно виконувати за допомогою табл. Л.4.

Таблиця Л.4 – Розрахунок чистого приведенного доходу

Періоди часу, роки	0	1	2	3
Грошові надходження, грн.		83333	76388	69444
Первинні інвестиції (витрати), грн.	-200000			
Сукупний накоплений дохід, грн.	-200000	-116667	-40279	29165

Програма ефективна при позитивному NPV.

3 Індекс прибутковості (Profitability Index – PI) є часткою від ділення суми приведених надходжень на приведену вартість витрат (Л.4):

$$PI = \sum (CF_t / (1 + k)^t) / Invest, \quad (Л.4)$$

де CF_t – грошові надходження в період часу t ;

Invest – сума інвестицій;

k – дисконтна ставка.

$$PI = (83333+76388+69444) / 200000 = 229165 / 200000 = 1,15.$$

Якщо $PI \geq 1$, програма є економічно ефективною.

4 Внутрішня норма рентабельності (Internal Rate of Return – IRR) розраховується шляхом визначення ставки дисконту, при якій приведена вартість суми майбутніх надходжень дорівнює приведеній вартості витрат (Л.5):

$$\sum (CF_t / (1 + IRR)^t) = Invest, \quad (Л.5)$$

де CF_t – грошові надходження в період часу t ;

Invest – сума інвестицій.

Розрахунок внутрішньої норми рентабельності зручно проводити в табличній формі (табл. Л.5).

Таблиця Л.5 – Розрахунок внутрішньої норми рентабельності

Надходження, витрати Періоди часу, роки	Інвестиції	Надходження			NPV
		0	1	2	
Обсяг надходжень і витрат без урахування дисконтування, грн.	-2000000	100000	110000	120000	130000 (позитивний)
$F_1 = 1 / (1 + IRR_1)^t$, $IRR_1 = 20\%$	1,0	0,83	0,69	0,58	29165
Приведені надходження і витрати, грн., ($IRR_1 = 20\%$)	-2000000	83333	76388	69444	(позитивний)
$F_2 = 1 / (1 + IRR_2)^t$, $IRR_2 = 30\%$	1,0	0,77	0,59	0,46	-3 368
Приведені надходження і витрати, грн., ($IRR_2 = 30\%$)	-2000000	76923	65089	54620	(негативний)

IRR можна знайти двома способами:

1 Аналітичним, виходячи з пропорції між будь-якими двома ставками дисконтування та відповідними чистими приведеними доходами (в даному випадку $IRR_1 = 20\%$, $IRR_2 =$

30% та $NPV_1 = 29165$ грн., $NPV_2 = -3368$ грн.) (Л.6):

$$(IRR_2 - IRR_1) / (NPV_1 - NPV_2) = (IRR - IRR_1) / (NPV_1 - NPV). \quad (Л.6)$$

Звідки, за умови, що $NPV = 0$, маємо:

$$IRR = (IRR_2 - IRR_1) \times (NPV_1 - NPV) / (NPV_1 - NPV_2) + IRR_1 = (30 - 20) \times (29165 - 0) / (29165 - (-3368)) + 20 = 291650 / 32533 + 20 = 29\%.$$

2 Графічним методом, як точку перетину прямої лінії, що з'єднує дві точки з координатами $(IRR_1; NPV_1)$ та $(IRR_2; NPV_2)$ з віссю X (IRR) (рис. Л.1).

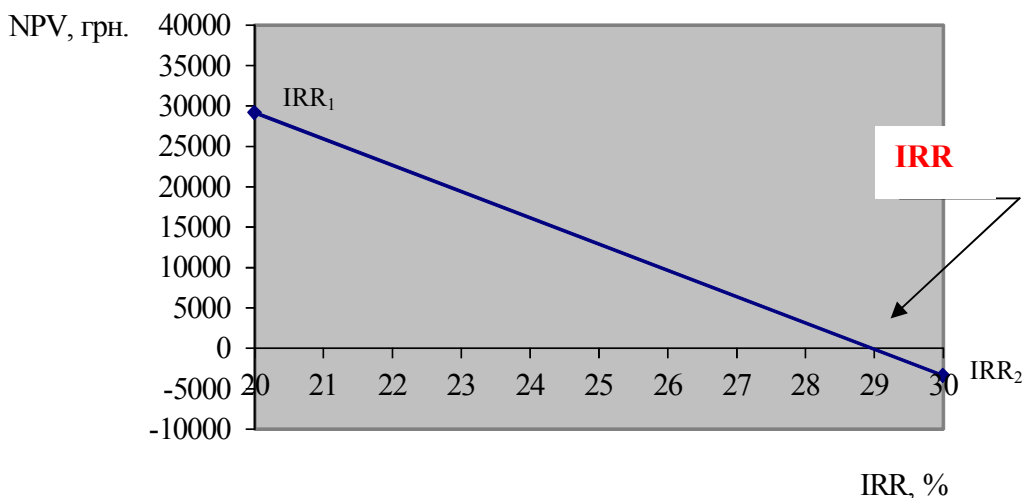

Рисунок Л.1 – Визначення внутрішньої норми рентабельності

Отримане значення внутрішньої норми рентабельності програми складає 29%.

Якщо IRR більше за стандартний рівень бажаної рентабельності (прийнятну для інвестора норму доходу на капітал, яка дорівнює дисконтній ставці, в даному випадку 20%), то програму можна вважати прийнятною для інвестування.

5 Аналіз безбитковості реалізації проєкту

Крім розрахунку інтегральних показників ефективності інвестицій, для оцінки економічної ефективності програми використовується аналіз її безбитковості.

Метою *аналізу безбитковості* є визначення точки безбитковості (break-even point – BEP), в якій надходження від продажів продукції дорівнюють витратам на її виробництво, тобто, підприємство не має ні прибутку, ні збитку.

Визначення точки безбитковості алгебраїчним шляхом здійснюється наступним чином (Л.7):

$$NI = P \cdot N - V \cdot N - FC, \quad (Л.7)$$

де NI (Net Income) – чистий дохід підприємства (після сплати податкових платежів) за період часу (*за рік*);

P (Price) – ціна одиниці продукції;

N (Number) – обсяг виробництва за період часу;

V (Variable) – величина змінних витрат на одиницю продукції;

FC (Fixed Cost) – постійні витрати за період часу (*за рік*).

Точка безбитковості відповідає умові $NI = 0$, звідки (Л.8):

$$BEP_{од.} = FC / (P - V). \quad (Л.8)$$

В даному випадку $BEP_{од.} = 50000 / (1000 - 500) = 100$ одиниць продукції.

В грошовому вираженні точка безбитковості визначається добутком відповідного обсягу продажів в одиницях продукції на її ціну.

В даному випадку маємо: $BEP_{гр.} = 100 \times 1000 = 100000$ грн.

Графічне визначення та представлення точки беззбитковості наводиться на рис. Л.2.

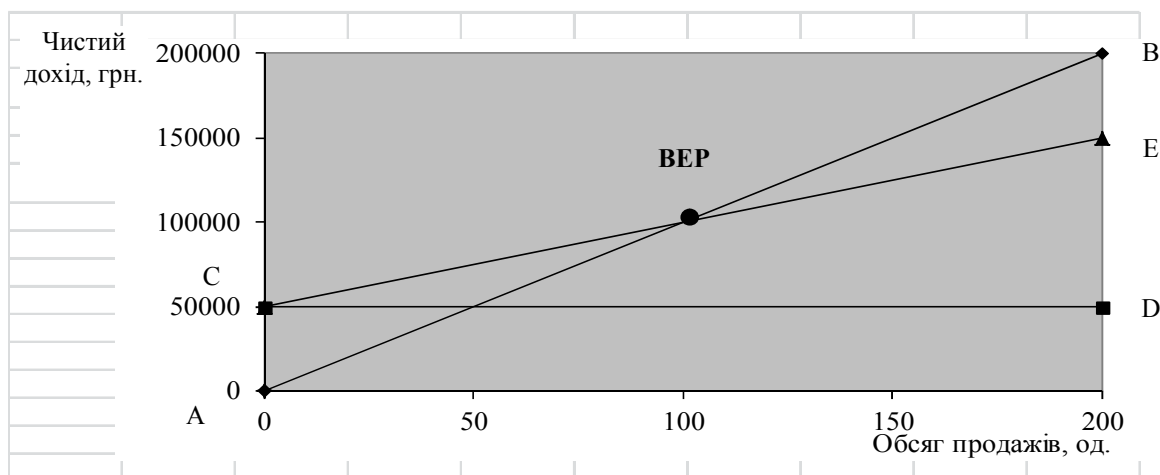

Рисунок Л.2 – Визначення точки беззбитковості програми: AB – пряма доходу; CD – пряма постійних витрат; CE – пряма сукупних витрат

6 Аналіз чутливості програми до зміни основних факторів

Складовою частиною оцінки економічної ефективності програми є також аналіз її чутливості до варіації основних факторів.

Метою **аналізу чутливості** є визначення ступеня впливу факторів, що варіюються, на фінансовий результат програми. Як інтегральний показник, що характеризує фінансовий результат програми, виступає чистий приведений дохід (NPV). У якості параметрів, що варіюються, зазвичай приймаються обсяг продажів, ціна продажів, постійні витрати та змінні витрати. Рекомендований діапазон відхилень параметрів від -20% до 20%.

Розрахунок NPV при зміні кожного з розглянутих факторів зручно виконувати у табличному вигляді (табл. Л.6).

Таблиця Л.6 – Залежність NPV від варіації основних факторів

Варіації факторів		Надходження і витрати (тис. грн.) за періодами часу				NPV
		Інвестиції	Надходження			
			0	1	2	
Збільшення на 20%	- обсягу продажів	-200	(100+100) x0,83=166	(110+110) x0,69=151,8	(120+120) x0,58=139,2	257
	- ціни продажів	-200	166	151,8	139,2	257
	- постійних витрат	-200	(100-10) x0,83=74,7	(110-10) x0,69=69	(120-10) x0,58=63,8	7,5
	- змінних витрат	-200	(100-50) x0,83=41,5	(110-55) x0,69=37,95	(120-120) x0,58=0	-120,55
Зменшення на 20%	- обсягу продажів	-200	(100-100) x0,83=0	(110-110) x0,69=0	(120-120) x0,58=0	-200
	- ціни продажів	-200	0	0	0	-200
	- постійних витрат	-200	(100+10) x0,83=91,3	(110+10) x0,69=82,8	(120+10) x0,58=75,4	49,5
	- змінних витрат	-200	(100+50) x0,83=124,5	(110+55) x0,69=113,85	(120+120) x0,58=139,2	177,55

Чутливість програми до варіації основних факторів можна оцінити за діапазонами відповідних значень NPV.

Так, для діапазону варіації значень факторів у межах: -20% ... +20%, маємо, для:

- обсягу продажів: $257+200=457000$ грн. (або 11425 грн. на 1 %);

- ціни продажів: $257+200=457000$ грн. (або 11425 грн. на 1 %);

- постійних витрат: $49,5 - 7,5 = 42$ тис. грн. (або 1050 грн. на 1%);
- змінних витрат: $177,55 + 120,55 = 298100$ грн. (або 7452,5 грн. на 1%).

Більш наочно чутливість програми до зміни основних факторів відображається графічно (рис. Л.3).

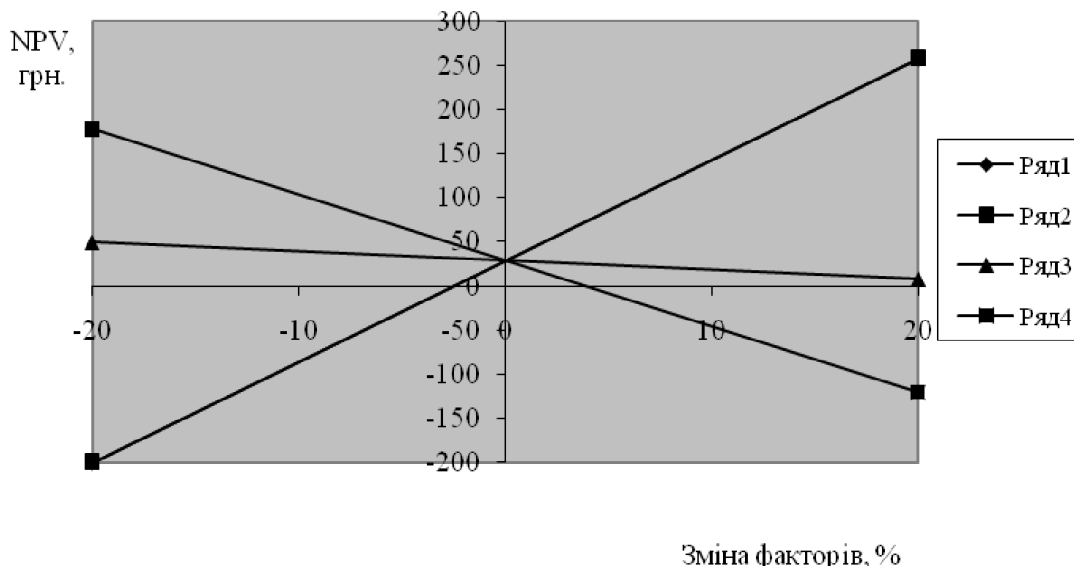

Рисунок Л.3 – Залежність NPV від: ряд 1 – обсягу продажів; ряд 2 – ціни продажів; ряд 3 – постійних витрат; ряд 4 – змінних витрат

Таким чином, програма найменш чутлива до зміни постійних витрат, а найбільш чутлива до зміни обсягу та ціни продажів (в даному випадку однаково до останніх факторів).

7 Оцінка та мінімізація ризиків програми

(Якісна або кількісна оцінка ризиків та програми їх попередження, зменшення)

Якісна оцінка ризиків програми включає визначення переліку основних ризиків, заходів щодо їх попередження та дій у випадку їх настання.

Аналіз ризиків зводиться у табл. Л.7.

Таблиця Л.7 – Оцінка ризиків програми

№ з/п	Найменування ризиків	Заходи з попередження ризиків	Дії при настанні ризиків

Кількісна оцінка ризиків може бути реалізована експертними методами, зокрема, найбільш ефективним методом парних порівнянь.

8 Прогнозування прибутковості підприємства на наступні три роки до впровадження програми

(кореляційно-регресивний аналіз)

9 Визначення планового прибутку підприємства на наступні три роки з урахуванням ефекту впровадження програми

(план = прогноз + ефект програми)

Додаток М

Методика оцінки соціально-економічної ефективності впливу поліпшення стану охорони праці / умов праці на діяльність підприємства

Для варіанту 1.

Аналізуються структура і організація служби охорони праці об'єкту кваліфікаційної (магістерської) роботи, загальний стан і причини виробничого травматизму і захворюваності, основні можливі небезпечні й шкідливі виробничі фактори.

Користуючись матеріалами, зібраними в період переддипломної практики, ЗВО аналізує статистичні дані, що характеризують стан охорони праці, і заносить їх в табл. М.1.

Таблиця М.1 – Статистичні дані, що характеризують стан охорони праці об'єкту дослідження

Показники	Рік		
	1	2	3
1 Загальна кількість працюючих, чол.			
2 Чисельність працюючих, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, чол.:			
2.1 За наявністю токсичних парів та газів			
2.2 За наявністю пилу			
2.3 За мікрокліматом (метеоумовами)			
2.4 За шумом			
2.5 За вібрацією			
2.6 За освітленням			
2.8 За електромагнітним випромінюванням			
2.9 За ергономічними параметрами			
2.10 За психофізіологічними факторами			
3 Чисельність працюючих, зайнятих тяжкою фізичною роботою, чол.			
4 Кількість постраждалих з втратою працездатності (один день і більше), чол., в тому числі:			
4.1 Постраждалих зі смертельним наслідком			
5 Число людино-днів непрацездатності з причин травматизму			
6 Матеріальні наслідки нещасних випадків, грн., всього і в тому числі:			
6.1 Сплачено за лікарняними листками			
6.2 Компенсації постраждалим			
7 Коефіцієнт частоти травматизму			
8 Коефіцієнт тяжкості травматизму			
9 Коефіцієнт непрацездатності			
10 Число людино-днів непрацездатності з причин захворюваності, в тому числі:			
10.1 Простудні захворювання			
10.2 Професійні захворювання			
11 Забезпеченість санітарно-побутовими приміщеннями, %			
12 Витрати на пільги та компенсації у зв'язку зі шкідливими умовами праці, грн.			
13 Витрати на заходи з охорони праці, грн.			
14 Кількість звільнених через незадовільні умови праці			

У вигляді графіків показують динаміку травматизму, неявок через втрату працездатності в результаті нещасних випадків і захворюваності, витрат на заходи з охорони праці, забезпеченість санітарно-побутовими приміщеннями та ін. Всі ці дані ЗВО отримує з матеріалів статистичної звітності: форми 7-ТНВ, форми 1-ПВ (умови праці), форми звітності перед Держгірпромнаглядом з охорони праці 1-УБ (безпека праці)), а також з матеріалів первинної документації щодо нещасних випадків (журнал реєстрації нещасних випадків на виробництві, акти за формою Н-1). При цьому дають кількісну оцінку стану травматизму за роками в абсолютних величинах або за статистичними показниками частоти й тяжкості травматизму, будують графіки, що відображують їх динаміку за роками.

Для оцінки рівня травматизму розраховують показники його частоти й тяжкості за формулами (М.1)-(М.2):

$$P_{\text{чт}} = 1000 \cdot A/T; \quad (\text{М.1})$$

$$P_{\text{тт}} = D/A, \quad (\text{М.2})$$

де $P_{\text{чт}}$ – показник частоти травматизму;

A – кількість випадків травматизму за звітний період;

T – середньоспискова чисельність працівників;

$P_{\text{тт}}$ – показник тяжкості травматизму;

D – кількість днів непрацездатності.

Показник непрацездатності – це число людино-днів непрацездатності, що припадає на 1000 працівників (Н.3):

$$P_{\text{нп}} = 1000 \cdot D/T. \quad (\text{Н.3})$$

Результати цих досліджень повинні бути проаналізовані та зроблені відповідні висновки.

Можливі небезпечні й шкідливі виробничі фактори (НШВФ) виявляються в одному з підрозділів об'єкту дослідження.

Користуючись даними переддипломної практики і картами атестації робочих місць за умовами праці, ЗВО вибирає найбільш потенційно небезпечний вид робіт, описує технологічний процес, перелічує обладнання, машини, механізми, які при цьому використовуються, і виявляє можливі НШВФ згідно з ГОСТ 12.0.003-74 «Опасные и вредные производственные факторы. Классификация»:

1 Фізичні небезпечні й шкідливі виробничі фактори:

- машини і механізми, що рухаються;
- рухливі частини виробничого обладнання;
- вироби, заготовлі й матеріали, що пересуваються;
- конструкції, що руйнуються;
- гірські породи, що обрушуються;
- підвищена запиленість і загазованість повітря робочої зони;
- підвищена або знижена температура поверхонь обладнання і матеріалів;
- підвищена або знижена температура повітря робочої зони;
- підвищений рівень шуму на робочому місці;
- підвищений рівень вібрації;
- підвищений рівень інфразвукових коливань;
- підвищений рівень ультразвуку;
- підвищений або знижений барометричний тиск у робочій зоні, його різка зміна;
- підвищена або знижена вологість повітря;
- підвищена або знижена рухливість повітря;
- підвищена або знижена іонізація повітря;
- підвищений рівень іонізуючих випромінювань у робочій зоні;
- підвищена напруга в електричному колі, замикання якого може відбутися через тіло

людини;

- підвищений рівень статичної електрики;
- підвищений рівень електромагнітних випромінювань;
- підвищена напруженість електричного поля;
- підвищена напруженість магнітного поля;
- відсутність або недостача природного світла;
- недостатня освітленість робочої зони;
- підвищена яскравість світла;
- підвищена контрастність;
- пряма або відбита блискість;
- підвищена пульсація світлового потоку;
- підвищений рівень ультрафіолетової радіації;
- підвищений рівень інфрачервоної радіації;
- гострі крайки, задирки й шорсткість на поверхнях заготівель, інструментів і обладнання;
- розташування робочого місця на значній висоті щодо поверхні землі (підлоги);
- невагомість.

2 Хімічні небезпечні й шкідливі виробничі фактори. Дана група факторів підрозділяється на дві підгрупи:

2.1 За характером впливу на організм людини:

- загальнотоксичні (окис вуглецю, сірководень, метиловий спирт, сурикові фарби, етиловий бензин тощо);
- дратівні (хлор, аміак, скипидар, вапно тощо);
- сенсибілізуючі, що діють як алергени (наприклад, різні розчинники й лаки на основі нітросполук);
- канцерогенні, що викликають ракові захворювання (нікель і його з'єднання, окис хрому, азбест, нафтові бітуми, кам'яновугільні смоли й пеки тощо);
- мутагенні, що приводять до зміни спадкоємної інформації (свинець, марганець, радіоактивні речовини тощо);
- що впливають на репродуктивну (дітородну) функцію організму (ртуть, свинець, марганець, стирол, радіоактивні речовини тощо).

2.2 За шляхом проникнення в організм людини:

- через дихальні шляхи;
- через травний тракт;
- через шкіру.

3 Біологічні небезпечні й шкідливі виробничі фактори:

- біологічні об'єкти, вплив яких на працюючих може викликати травми або захворювання;
- мікроорганізми (бактерії, віруси, риккетсії, спірохети, гриби, найпростіші);
- макроорганізми (рослини й тварини).

4 Психофізіологічні небезпечні й шкідливі виробничі фактори:

- фізичні перевантаження (статичні, динамічні, гіподинамічні);
- нервово-психічні перевантаження (розумова перенапруга аналізаторів, монотонність праці й емоційні перевантаження).

Для варіанту 2.

Аналіз умов праці містить кінцевий результат оцінки фактичних характеристик стану охорони праці відповідно до вимог діючих нормативних документів.

Спочатку ЗВО наводить коротку характеристику одного із структурних підрозділів об'єкту дослідження. При цьому надаються такі дані: розміри приміщення, кількість і розміри віконних проїмів, вид освітлення і тип джерела світла, технічне оснащення відділу, кількість постійно працюючих співробітників у відділі, площа і об'єм приміщення на одного співробітника. Також наводять схему приміщення з розташуванням робочих місць.

Стан умов праці і охорони праці в цілому прямо або непрямо впливає на здоров'я працюючих, тому ЗВО на підставі атестаційних карт робочих місць або методом анкетування

і натурних досліджень виявляє небезпечні й шкідливі виробничі фактори, які можуть бути присутні в робочій зоні приміщення і не відповідати вимогам нормативних документів. При цьому дані заносять в табл. М.2.

Таблиця М.2 – Статистичні дані, що характеризують умови праці структурного підрозділу об'єкту дослідження

Показники	Рік		
	1	2	3
1 Загальна кількість працюючих, Р, чол.			
2 Наявність можливих шкідливих виробничих факторів (ШВФ) у робочій зоні об'єкту дослідження: 2.1 За наявністю токсичних парів та газів 2.2 За наявністю пилу 2.3 За мікрокліматом 2.4 За шумом 2.5 За вібрацією 2.6 За освітленням 2.7 За електромагнітним випромінюванням 2.8 За ергономічними параметрами 2.9 За психофізіологічними факторами 2.10 За іншими шкідливими факторами			
3 Наявність можливих небезпечних виробничих факторів (НВФ) у робочій зоні об'єкту дослідження: 3.1. Підвищена напруга в електричному ланцюгу 3.2 Небезпечні фактори пожежі 3.3 Інші небезпечні фактори			
4 Кількість випадків захворювань, С / днів непрацездатності через захворюваність, Д	С/Д	С/Д	С/Д
5 Показник інтенсивності захворювань, П _{із}			
6 Показник непрацездатності, П _{нп}			
7 Показник тривалості захворюваності, П _{тр}			
8 Кількість випадків травматизму, пов'язаного з виробництвом			
9 Витрати на охорону праці, грн.			

Ці результати досліджень є підставою для подальшого аналізу умов праці.

Вплив виробничих факторів не обмежується їх роллю як причини професійних захворювань. Статистичні дані свідчать, що особи, які зазнають дії шкідливих виробничих факторів, частіше хворіють на загальні захворювання (грип, розлад органів травлення, запалення легень тощо), і ці хвороби проходять у них важче, а процес одужання йде повільніше. Тому важливо визначити показники рівня загальної захворюваності.

Відповідно до табл. М.2 наводять дані про захворюваність і травматизм, пов'язаний з виробництвом, і розраховують показники інтенсивності випадків захворювань (П_{із}), непрацездатності (П_{нп}), які припадають на 100 працюючих, тривалості захворювання (П_{тр}) за формулами (М.4)-(М.6):

$$P_{iz} = 100 \cdot C/P; \quad (M.4)$$

$$P_{np} = 100 \cdot D/P; \quad (M.5)$$

$$P_{tr} = D/C, \quad (M.6)$$

де Р – загальна кількість працюючих;

Д – кількість днів непрацездатності через захворюваність;

С – кількість випадків захворювань.

На основі отриманих показників визначають динаміку загальної захворюваності за відповідний період, що дозволяє оцінити стан охорони праці на об'єкті дослідження і визначити напрямки забезпечення здорових та безпечних умов праці. Динаміку змін показників захворюваності, а також витрат на заходи з охорони праці наводять у вигляді графіків.

Аналіз і оцінку умов праці виконують при порівнянні нормативних та фактичних значень факторів виробничого середовища. При виконанні аналізу необхідно наводити нормовані значення параметрів виробничого середовища (всі нормативні документи подані в списку літератури) і фактичні значення, які беруть з атестаційних карт робочих місць або виявляють методом анкетування і натурних досліджень. Вибір нормативних значень параметрів виробничого середовища повинен бути обґрунтований. У кінці кожного пункту роблять висновки.

Аналіз і оцінку умов праці проводять згідно з методикою інтегрального бального оцінювання важкості праці. Критерії бального оцінювання санітарно-гігієнічних та психофізіологічних елементів умов праці наводяться в табл. М.3.

Таблиця М.3 – Критерії оцінки умов праці

Елементи умов праці	Оцінка елементів умов праці, в балах					
	1	2	3	4	5	6
<i>Санітарно-гігієнічні елементи</i>						
Температура повітря на робочому місці, °С	20-22	17-19	16-15	14-7	–	–
Токсичні речовини (ГДР)	–	ГДК	до 2,5	2,6-4	4,1-6	>6
Промисловий пил (ГДК)	–	ГДК	до 5	6-10	11-30	>30
Вібрація (ГДР)	нижче ГДР	ГДР	до +3	(+4)-(+6)	(+7)-(+9)	>9
Шум	нижче ГДР	ГДР	до +5	(+6)-(+10)	10	понад 10 плюс вібрація
<i>Психофізіологічні елементи</i>						
Фізичне навантаження, кг · м/хв	до 100	115-220	225-435	330-35	440-540	>540
Статичне навантаження, кг·с на одну руку	до 110	115-220	225-325	330-435	440-540	>540
Елементи умов праці	Оцінка елементів умов праці, в балах					
	1	2	3	4	5	6
Робоче місце, робоча поза, переміщення в просторі	Робоче місце стаціонарне, робоча поза вільна, вага переміщуваних вантажів, деталей до 5 кг	Робоче місце стаціонарне, робоча поза вільна, вага переміщуваних вантажів, деталей 5 кг	Робоче місце стаціонарне, поза вільна – сидячи або стоячи до 25% робочого часу в нахиленому положенні до 30°	Робоче місце стаціонарне, поза вимушена, в нахиленому положенні до 50 % робочого часу	Робоче місце стаціонарне, поза вимушена, в нахиленому положенні понад 50% робочого часу	Робоче місце стаціонарне, перебування у вимушеному нахиленому положенні до 60°
Змінність	Робота в одну зміну	Робота в дві зміни (без нічної)	Робота в три зміни	Робота з нерегульованою змінністю (у тому числі робота і в нічну зміну)		

Продовження таблиці М.3

Освітлення розміру об'єкта Розряд зорових робіт	При освітленні на рівні санітарних норм			При освітленні нижче рівня санітарних норм		
	1 IX-V	1-1,03 IV-III	0,3<0,15 II-I	>0,5 IX-IV	<0,5 III-I	
Режим праці та відпочинку	Обґрунтований з використанням функціональної музики та виробничої гімнастики	Обґрунтований без функціональної музики та виробничої гімнастики	Відсутність обґрунтованого режиму праці та відпочинку			
Нервово-емоційна напруга	Прості дії за індивідуальним планом, сприятливий психологічний клімат	Прості дії за заданим планом, сприятливий психологічний клімат	Складні дії за заданим планом	Складні дії за заданим планом, контакти з іншими людьми у процесі обслуговування	Відповідальність за безпеку інших людей, особистий ризик при прийнятті рішень	

Кожному елементу присвоюється від одного до шести балів, залежно від його кількісного значення, що відповідає категорії важкості праці. Так, один бал одержують ті елементи, значення яких відповідають стандартам або нижчі за санітарні норми і гранично допустимі рівні (концентрації), два бали – ті, що відповідають гранично допустимим рівням (концентраціям).

Фактичні показники елементів виробничого середовища встановлюються шляхом безпосередніх вимірювань за допомогою відповідної апаратури.

Загальна інтегральна оцінка важкості праці визначається за формулою (М.7):

$$I_T = \left[X_{\text{опр}} + \sum X_i \cdot \frac{6 - X_{\text{опр}}}{(n - 1) \times 6} \right] \cdot 10, \quad (\text{М.7})$$

де $X_{\text{опр}}$ – величина рівня елемента, який одержав найвищу оцінку, найбільше балів;

$\sum X_i$ – арифметична сума величини рівнів усіх елементів за винятком $X_{\text{опр}}$;

n – загальна кількість факторів.

Якщо питома вага дії того чи іншого елемента умов праці менше за восьмигодинну зміну, оцінювання елемента умов праці проводиться за формулою (М.8):

$$X_{\text{факт}} = X_{\text{макс}} \cdot t, \quad (\text{М.8})$$

де $X_{\text{макс}}$ – максимальне оцінювання елемента умов праці при його дії від 90 до 100 % робочої зміни, бали;

t – час дії елемента в частках робочої зміни.

Виходячи з інтегральної оцінки, визначається категорія важкості та доплата за умови праці (табл. М.4).

Таблиця М.4 – Категорії важкості та доплати за умови праці

Категорія важкості праці	I	II	III	IV	V	VI
Інтегральна бальна оцінка	до 18	від 19 до 33	від 34 до 45	від 46 до 53	від 54 до 58	від 59 до 69
Доплати за умови праці	–	–	4-8 %	12-16 %	20 %	24 %

Охорона праці відіграє важливу роль як суспільний чинник, оскільки якими б вагомими не були трудові здобутки, вони не можуть компенсувати людині втраченого здоров'я, а тим більше життя. Слід пам'ятати, що стан охорони праці є показником соціального й науково-технічного розвитку держави. Умови праці, що відповідають нормативним вимогам, дозволяють якщо не уникнути, то хоча б скоротити захворюваність, пов'язану з виробництвом. Турбота про здоров'я людини – найголовніше завдання держави. Адже саме за сприятливих умов праці людина здатна працювати високопродуктивно, створювати необхідний матеріальний потенціал суспільства, добробут усіх громадян.

Соціальна ефективність – це збереження здоров'я і полегшення праці робітників, зменшення кількості робітників, які займаються тяжкою фізичною працею, а також зазнають дії шкідливих виробничих факторів.

Для оцінки соціальної ефективності заходів з удосконалення умов праці використовуються такі показники:

1 Скорочення кількості робочих місць (ΔK), що не відповідають вимогам нормативних актів щодо безпеки виробництва, розраховується за формулою (М.9):

$$\Delta K = \frac{K_1 - K_2}{K_3} \cdot 100 \% , \quad (\text{М.9})$$

де K_1, K_2 – кількість робочих місць, що не відповідають вимогам санітарних норм до і після проведення заходів;

K_3 – загальна кількість робочих місць.

2 Зменшення чисельності зайнятих ($\Delta Ч$), які працюють в умовах, що не відповідають вимогам санітарних норм, визначається за формулою (М.10):

$$\Delta Ч = \frac{Ч_1 - Ч_2}{Ч_3} \cdot 100 \% , \quad (\text{М.10})$$

де $Ч_1, Ч_2$ – чисельність зайнятих, які працюють в умовах, що не відповідають санітарним нормам до і після впровадження заходу, осіб;

$Ч_3$ – річна середньооблікова чисельність працівників, осіб.

3 Збільшення кількості машин, механізмів (ΔM), приведених до вимог норм охорони праці, обчислюється за формулою (М.11):

$$\Delta M = \frac{M_1 - M_2}{M} \cdot 100 \% , \quad (\text{М.11})$$

де M_1, M_2 – число машин і механізмів, що не відповідають нормативним вимогам до і після впровадження заходу, шт.;

M – загальна кількість машин і механізмів, шт.

4 Збільшення кількості виробничих приміщень ($\Delta Б$), приведених до вимог норм охорони праці, обчислюється за формулою (М.12):

$$\Delta Б = \frac{Б_1 - Б_2}{Б} \cdot 100 \% , \quad (\text{М.12})$$

де $Б_1, Б_2$ – кількість виробничих приміщень, які не відповідають нормативним вимогам до і після впровадження заходу, шт.;

$Б$ – загальне число виробничих приміщень, шт.

5 Зменшення коефіцієнта частоти травматизму $\Delta K_{\text{ч}}$ встановлюється за формулою (М.13):

$$\Delta K_{\text{ч}} = \frac{N_1 - N_2}{\text{Ч}_3} \cdot 1000, \quad (\text{M.13})$$

де N_1, N_2 – кількість випадків травматизму відповідно до і після впровадження заходу;
 Ч_3 – річна середньооблікова чисельність працівників, осіб.

6 Зниження коефіцієнта тяжкості травматизму $\Delta K_{\text{т}}$ розраховується за формулою (M.14):

$$\Delta K_{\text{т}} = \frac{D_1}{N_1} - \frac{D_2}{N_2}, \quad (\text{M.14})$$

де N_1, N_2 – кількість випадків травматизму відповідно до і після впровадження заходу;
 D_1, D_2 – кількість днів непрацездатності через травматизм відповідно до і після впровадження заходу.

Окрім соціального, охорона праці має важливе економічне значення – це висока продуктивність праці, зниження витрат на оплату лікарняних, компенсації за важкі, небезпечні й шкідливі умови праці тощо.

На прикладі деяких з цих показників ЗВО підраховує економічну ефективність від впровадження розроблених ним у цьому розділі заходів щодо поліпшення умов праці і пожежної безпеки.

Розрахунок економії від зменшення рівня захворюваності (травматизму) здійснюється в такій послідовності:

1 Скорочення витрат робочого часу за рахунок зменшення рівня захворюваності (травматизму) за певний час ΔD визначається за формулою (M.15):

$$\Delta D = \frac{D_1 - D_2}{100} \cdot \text{Ч}_3, \quad (\text{M.15})$$

де D_1, D_2 – кількість днів непрацездатності через хвороби (травми) на 100 працівників відповідно до і після вжиття заходів;

Ч_3 – річна середньооблікова чисельність працівників, осіб.

2 Зростання продуктивності праці при зменшенні рівня захворюваності (травматизму) ΔW розраховується за формулою (M.16):

$$\Delta W = \frac{\Delta D \cdot Z_{\text{в}}}{P_{\text{п}}} \cdot 100 \%, \quad (\text{M.16})$$

де $Z_{\text{в}}$ – вартість виробленої продукції за зміну на одного працівника;

$P_{\text{п}}$ – вартість річної продукції підприємства.

3 Річна економія зарплати E_3 за рахунок зростання продуктивності праці при зменшенні рівня захворюваності (травматизму) обчислюється за формулою (M.17):

$$E_3 = \frac{\Delta W \cdot Z_{\text{п}}}{100} \cdot \text{Ч}_3, \quad (\text{M.17})$$

де Ч_3 – річна середньооблікова чисельність працівників, осіб;

$Z_{\text{п}}$ – середньорічна заробітна плата одного працівника з відрахуваннями на соціальне страхування.

4 Річна економія на собівартості продукції $E_{\text{с}}$ за рахунок зменшення умовно постійних витрат установлюється за формулою (M.18):

$$E_c = Y \cdot \Delta W, \quad (M.18)$$

де Y – умовно постійні витрати у виробничій собівартості річного обсягу продукції.

5 Економія за рахунок зменшення коштів на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності E_{cc} визначається за формулою (M.19):

$$E_{cc} = \Delta D \cdot \Pi_d, \quad (M.19)$$

де Π_d – середньоденна сума допомоги по тимчасовій непрацездатності.

6 Річна економія за рахунок зниження рівня захворюваності (травматизму) E_{pz} визначається за формулою (M.20):

$$E_{pz} = E_z + E_c + E_{cc}. \quad (M.20)$$

Додаток Н

Приклади оформлення кваліфікаційної (магістерської) роботи

РОЗДІЛ 1 НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА УПРАВЛІННЯ РЕГУЛЯРНИМИ ПАСАЖИРСЬКИМИ АВІАЦІЙНИМИ ПЕРЕВЕЗЕННЯМИ

1.1 Теоретичні основи організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями

Система управління авіаперевезеннями наводиться на рис. 1.1.

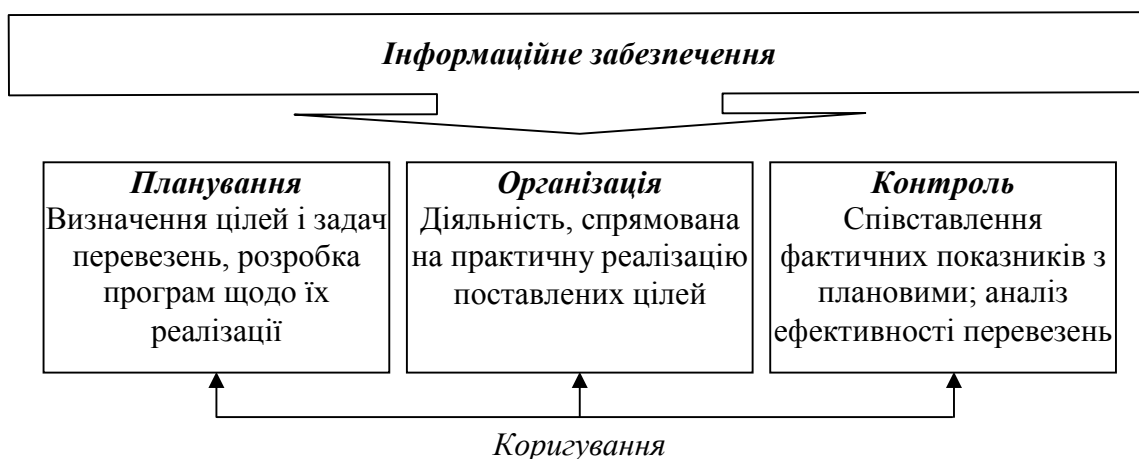

Рисунок 1.1 – Система управління авіаперевезеннями

Аналіз кадрового складу авіакомпанії «МАУ» наводиться в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Аналіз кадрового складу ПрАТ «Авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України» у 2020-2021 роках

№ з/п	Категорії працівників	2020 р., чол.	2021 р., чол.	Абс. відх., (+, -)	Темп росту (скорочення), %
1	Адміністративно-управлінський персонал	13	12	-1	-8
2	Льотний склад	67	64	-3	-4
3	Технічний персонал	308	305	-3	-1
4	Всього працівників	388	381	-7	-2

Інтегральна оцінка іміджу розраховується за формулою (1.1):

$$I = \sum_{i=1}^n k_i b_i, \quad (1.1)$$

де k_i – вага критерію;

b_i – бальна оцінка іміджу за критерієм;

i – номер критерію для оцінювання іміджу, $i = \overline{1, n}$;

n – кількість критеріїв.

Додаток П

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел

Таблиця П.1 – Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел згідно з вимогами Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<p>Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с.</p> <p>Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с.</p> <p>Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с.</p> <p>Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с.</p> <p>Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с.</p> <p>Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с.</p> <p>Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.</p> <p>Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.</p>
Два автори	<p>Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с.</p> <p>Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с.</p> <p>Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с.</p> <p>Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с.</p> <p>Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с.</p> <p>Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.</p>
Три автори	<p>Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с.</p> <p>Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с.</p> <p>Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.</p> <p>Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.</p>
Чотири і більше авторів	<p>Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с.</p> <p>Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.</p> <p>Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.</p>

Продовження таблиці П.1

Характеристика джерела	Приклад оформлення
	<p>Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.</p> <p>Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.</p>
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<p>Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.</p> <p>Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.</p> <p>Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.</p>
Без автора	<p>25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.</p> <p>Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с.</p> <p>Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.</p> <p>Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.</p> <p>Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с.</p> <p>Службове право : витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с.</p> <p>Сучасне суспільство : філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с.</p> <p>Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с.</p> <p>Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с.</p> <p>Країни пострадянського простору : виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол. : П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.</p> <p>Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.</p>
Багатотомні видання	<p>Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.</p> <p>Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с.</p> <p>Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с.</p> <p>Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p> <p>Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.</p>

Продовження таблиці П.1

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Автореферати дисертацій	<p>Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.</p> <p>Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>
Дисертації	<p>Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII – початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</p> <p>Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.</p> <p>Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.</p> <p>Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536.</p> <p>Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543.</p> <p>Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</p> <p>Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141.</p> <p>Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.</p>
Архівні документи	<p>Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p> <p>Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.</p> <p>Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.</p>

Продовження таблиці П.1

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Патенти	Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).
Стандарти	ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні покажчики	Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). Лисодед О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).

Продовження таблиці П.1

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Частина видання: книги	<p>Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. <i>Михайло Баймуратов: право як буття вченого</i> : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493.</p> <p>Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с экологическим правом</i> : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212.</p> <p>Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197.</p> <p>Алексеев В. М. Правовой статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.</p>
Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)	<p>Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.</p> <p>Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137.</p> <p>Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. <i>Формирование толерантного сознания в обществе</i> : матеріали VII междунар. антитеррорист. форуму (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150.</p> <p>Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.</p> <p>Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.</p>
Частина видання: довідкового видання	<p>Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред. : Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.</p> <p>Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>

Закінчення таблиці П.1

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Частина видання: продовжуваного видання	<p>Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формування їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.</p> <p>Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.</p> <p>Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.</p> <p>Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.</p>
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	<p>Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92.</p> <p>Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79.</p> <p>Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.</p> <p>Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.</p>
Електронні ресурси	<p>Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsey.org.ua/5_2017/32.pdf.</p> <p>Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років ХХ століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.</p>

Додаток Р

Зразок рапорту про проведення перевірки наявності чи відсутності факту плагіату в кваліфікаційній (магістерській) роботі

Завідувачу кафедри
туризму та авіаційних перевезень,
д.геогр.н., доценту Колотусі О.В.
здобувача вищої освіти другого курсу,
другого (магістерського) рівня освіти,
961 групи, денної форми навчання,
спеціальності 272 «Авіаційний транспорт»,
освітньо-професійної програми
«Організаційне забезпечення та управління
авіаційним виробництвом»
Радченко Валентини Іванівни
тел. (777) 7777777

РАПОРТ

Прошу провести перевірку на наявність чи відсутність факту плагіату в моїй кваліфікаційній (магістерській) роботі на тему «Підвищення ефективності організаційного забезпечення та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями» (науковий керівник к.т.н., доцент Залевський А.В.) відповідно до «Положення про дотримання академічної доброчесності в Льотній академії Національного авіаційного університету», затвердженого наказом начальника академії від 14.02.2020 року № 58.

Робота виконувалась на базі матеріалів ПрАТ «Авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України».

Копія роботи в електронному вигляді додається.

«__» _____ 20__ р.

(підпис)

Додаток С

Авторський договір-приєднання про передачу невиключних прав на використання твору (авторський ліцензійний договір)

м. Кропивницький

« _____ » _____ 20 ____ р.

(прізвище, ім'я та по батькові)

(далі – Автор, Автори), з одної сторони, та Льотна академія НАУ, (далі – Академія), в особі начальника академії Неділька С.М., що діє на підставі Статуту, з іншої сторони, (далі при спільному згадуванні – Сторони), беручи до уваги мету створення Інституційного репозитарію «erFlightAcademyNAU», керуючись Цивільним кодексом України та Законом України «Про авторське право та суміжні права» уклали цей Договір про наступне:

1. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ

Договір-приєднання (далі – Договір)– договір, умови якого встановлені **Академією**, і який може бути укладений лише шляхом приєднання **Автора** до договору в цілому. Автор не може запропонувати свої умови договору (п.1 ст.634 Цивільного кодексу України).

Автор – фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір і якій належать права інтелектуальної власності на нього.

Твори – створені **Авторами** у результаті творчої діяльності за особистою ініціативою, на замовлення чи в порядку виконання службових обов'язків: навчальні, наукові, науково-методичні твори – книги, брошури, статті, конспекти лекцій, аналітичні огляди, звіти, презентації тощо; ілюстрації, карти, плани, ескізи, аудіовізуальні та інші твори, представлені в електронній (в тому числі цифровій) формі, яку може зчитувати комп'ютер (ст. 433 Цивільного кодексу України, ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Репозитарій Академії – це ресурс відкритого доступу, що накопичує, зберігає електронні публікації та електронні версії документів (творів), створених працівниками та здобувачами вищої освіти **Академії**, який розміщений на сервері **Академії** в мережі Інтернет. Репозитарій надає до них постійний безкоштовний доступ.

2. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ

2.1. **Автор** (власник авторських прав) надає **Академії** невиключні права на використання твору (далі – Твір) – (назва, характер документу, видавництво, рік, кількість сторінок) на весь строк дії авторського права, починаючи з моменту підписання договору. Під використанням в цьому Договорі розуміється розміщення примірника твору в електронному архіві «Інституційний репозитарій Льотної академії НАУ» (далі – Репозитарій).

2.2. **Автор** гарантує, що на момент розміщення Твору у Репозитарії лише йому належать авторські права на Твір, що вони не відчужені, не є предметом застави, судового спору або претензій з боку третіх осіб.

2.3. **Автор** підтверджує що:

- Твір має науковий або навчально-методичний характер;
- треті особи не мають право на цей Твір;
- він є істинним Автором цього Твору.

3. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СТОРІН

3.1. Розміщуючи свій Твір у Репозитарії, Автор приймає умови цього Договору. У випадку, коли Твір створено у співавторстві, кожний з Авторів приймає умови цього Договору.

3.2. Автор передає академії на безоплатній основі невиключні права на використання Твору: а) на внесення Твору у базу даних «erFlightAcademyNAU»;

б) на відтворення Твору чи його частин у електронній формі, не змінюючи її змісту;

в) на виготовлення електронних копій Твору для постійного архівного зберігання;

г) на використання Твору без одержання прибутку та на виготовлення його копій для некомерційного розповсюдження;

д) на надання електронних копій Твору для відкритого доступу в мережі Інтернет.

3.3. Автор зберігає за собою право використовувати самостійно чи передавати аналогічні права на використання Твору третім особам.

3.4. Автор має право вимагати збереження цілісності Твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні Твору або будь-якому іншому посяганню на Твір, що може зашкодити честі і репутації Автора (ст. 14 «Про авторське право і суміжні права»).

3.5. Академія в електронному архіві «erFlightAcademyNAU» чітко визначає ім'я Автора Твору і не вносить ніяких змін до Твору, гарантуючи цілісність і недоторканність Твору.

4. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН

4.1. **Автор і Академія** зобов'язуються належним чином виконувати умови цього Договору. 4.2. **Автор** несе всі види відповідальності перед третіми особами, що заявили свої права на Твір, відшкодовує **Академії** всі витрати, спричинені позовами третіх осіб про порушення авторських та інших прав на Твір.

4.3. За невиконання або неналежне виконання умов Договору Сторони несуть відповідальність згідно чинного законодавства України.

5. ФОРС-МАЖОРНІ ОБСТАВИНИ

5.1. Сторони звільняються від відповідальності за часткове або повне невиконання своїх зобов'язань за цим Договором якщо їх виконанню перешкоджає надзвичайна і непереборна за даних умов подія (непереборна сила), що знаходиться поза межами контролю Сторін, та які Сторони не могли передбачити або запобігти. До таких обставин за цим Договором належать: стихійні явища природного характеру (землетруси, повені, урагани тощо), лиха біологічного, техногенного та антропогенного походження (вибухи, пожежі, масові епідемії тощо), обставини суспільного життя (війна, воєнні дії, блокади, акції громадської непокори, прояви тероризму, масові страйки тощо), а також видання заборонних або обмежуючих нормативних актів органів державної влади чи місцевого самоврядування, які унеможливають виконання Сторонами Договору.

5.2. Сторона зобов'язана невідкладно повідомити іншу Сторону про наявність форсмажорних обставин та їх вплив на виконання Договору з подальшим їх підтвердженням компетентного органу.

5.3. Якщо форс-мажорні обставини та (або) їх наслідки тимчасово перешкоджають виконанню Договору, то виконання цього Договору зупиняється на строк, протягом якого воно є неможливим.

6. УМОВИ ДОСТРОКОВОГО РОЗІРВАННЯ ДОГОВОРУ

6.1. Договір може бути розірваний на вимогу Автора, якщо він позбавляється прав інтелектуальної власності на твір, які мав на момент розміщення Твору у Репозитарії відкритого доступу, а також якщо Договір містить інші умови, обтяжливі для Автора.

6.2. Договір розривається з ініціативи Академії, якщо Автор:

- позбавляється авторських прав на Твір, що розміщений у Репозитарії;

• визнається не Автором твору у судовому порядку.

6.3. Усі спори, що виникають при достроковому розірванні Договору розглядаються у судовому порядку.

7. ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

7.1. Договір набирає чинності з моменту підписання його Сторонами.

7.2. Будь-які зміни і доповнення до цього Договору дійсні, за умови, якщо вони вчинені у письмовій формі та підписані Сторонами або належним чином уповноваженими на те представниками Сторін.

7.3. Договір складено у двох примірниках, з яких один знаходиться у Автора, другий – у Академії.

7.4. Усі спори, що виникають з цього Договору або пов'язані із ним, вирішуються шляхом переговорів між Сторонами. Якщо відповідний спір неможливо вирішити шляхом переговорів, він вирішується у судовому порядку за встановленою підвідомчістю та підсудністю такого спору відповідно до чинного законодавства України.

АДРЕСА ТА РЕКВІЗИТИ СТОРІН:

Автор

(Прізвище, ім'я та по батькові)

Посада _____

Паспорт:

Серія: _____ Номер: _____

Дата видачі: _____

Ким

виданий: _____

Місце реєстрації

Місце проживання

Дата _____ Підпис _____

Льотна академія

Національного авіаційного університету,

25005, м. Кропивницький,

Фортечний район, вул. Добровольського, 1

код за ЄДРПОУ _____

тел.: _____

Дата _____ Підпис _____

Додаток У

Пам'ятка науковому керівнику щодо написання відгуку на кваліфікаційну (магістерську) роботу

Відгук наукового керівника складається в довільній формі. У ньому доцільно:

- подати загальну характеристику роботи, визначити її відповідність меті та завданням;
- зазначити теоретичний рівень розробок, їх повноту, глибину, оригінальність і обґрунтованість рішень, що пропонуються;
- відзначити наукову новизну отриманих результатів дослідження;
- визначити аргументованість тверджень і достовірність матеріалів, що використовувалися;
- ступінь унікальності тексту роботи;
- оцінити володіння методичними прийомами та інструментарієм досліджень, сучасними методиками обробки статистичної інформації, у тому числі за допомогою ПЕОМ;
- оцінити добросовісність та сумлінність ЗВО в процесі написання кваліфікаційної (магістерської) роботи.

Доцільно виявити також основні недоліки кваліфікаційної (магістерської) роботи.

Критичний аналіз сильних та слабких сторін роботи повинен мати посилання на текст кваліфікаційної (магістерської) роботи.

В кінці відгуку зазначають рівень відповідності кваліфікаційної (магістерської) роботи вимогам, що висуваються вищою школою до випускних робіт за освітнім ступенем «магістр» та робиться висновок щодо можливості допуску роботи до захисту в Екзаменаційній комісії.

Відгук оформляється на бланку (додаток Т) в рукописному вигляді і не потребує спеціального підтвердження (печатки), а лише особистого підпису наукового керівника.

Додаток Ф

Пам'ятка рецензенту щодо написання рецензії на кваліфікаційну (магістерську) роботу

У рецензії на кваліфікаційну (магістерську) роботу мають бути відображені такі питання:

- актуальність теми дослідження;
- повнота розробки теми;
- достовірність матеріалів, які використовувалися;
- застосування сучасних методів обробки інформації;
- позитивні якості та основні недоліки роботи з посиланнями на текст кваліфікаційної (магістерської) роботи;
- самостійність здобутків ЗВО щодо висновків, рекомендацій, способів вирішення проблеми;
- наявність елементів новизни у пропозиціях;
- практична цінність роботи та реальність реалізації пропозицій;
- загальні враження від кваліфікаційної (магістерської) роботи (оформлення, стиль, грамотність і логічність викладення тощо).

В кінці рецензії має бути остаточний висновок щодо кваліфікації ЗВО, його здатності до самостійної роботи за спеціальністю. За бажанням, може бути висловлено думку про оцінку роботи за чотирьохбальною системою: відмінно, добре, задовільно, незадовільно.

Рецензію бажано віддрукувати на бланку установи, де працює рецензент.

У рецензії слід зазначити П.І.П. рецензента, науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посаду. Особистий підпис завіряється печаткою за місцем роботи та підтверджується підписом працівника кадрової служби.

Рекомендований обсяг рецензії 1-2 сторінки.

Додаток X

**Зразок оформлення
наочних матеріалів до кваліфікаційної (магістерської) роботи**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬОТНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ТУРИЗМУ ТА АВІАЦІЙНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ**

**Ілюстративні додатки
до кваліфікаційної роботи**

**на тему: «Підвищення ефективності організаційного забезпечення
та управління регулярними пасажирськими авіаційними перевезеннями»
(на базі матеріалів ПрАТ «Авіакомпанія «Міжнародні авіалінії України»)**

**Виконав(ла): здобувач вищої освіти другого курсу
другого (магістерського) рівня освіти
961 групи
денної (заочної) форми навчання
спеціальності 272 «Авіаційний транспорт»
освітньо-професійної програми «Організаційне забезпечення та управління
авіаційним виробництвом»**

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник:

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Кропивницький – 2021 рік

Додаток Ц

Орієнтовна структура доповіді на захисті кваліфікаційної (магістерської) роботи

Шановні члени Екзаменаційної комісії!

Вашій увазі представляється кваліфікаційна робота на тему: *(указати назву теми кваліфікаційної роботи)*.

1 Тема кваліфікаційної роботи є однією з актуальних проблем сучасного авіаційного транспорту *(наводиться коротка характеристика стану досліджуваної проблеми, обґрунтовується доцільність розробки теми для розвитку авіаційної галузі в цілому або окремої її складової)*.

2 Об'єктом дослідження, на матеріалах якого виконана робота, є *(підприємство / організація авіаційної галузі; національний, регіональний або світовий авіаційний транспорт)*.

Науковою проблемою магістерського дослідження – його предметом – є ... *(організаційне забезпечення та управління одним з напрямків діяльності авіаційного підприємства / організації (конкретизувати))*.

Метою даної кваліфікаційної роботи є *(указати мету роботи)*.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні основні завдання дослідження *(указати задачі дослідження)*.

Для проведення магістерського дослідження були використані такі методи *(перерахувати методи дослідження)*.

3-4 Поставлені завдання дослідження послідовно вирішуються в трьох розділах роботи *(надати коротку характеристику розділів)*.

(В першому, теоретико-методологічному, розділі викладена сутність досліджуваної проблеми ..., концепції її підходи до її рішення, рівень розробки досліджуваної проблематики на сучасному етапі, адаптовані існуючі методологічні підходи до рішення проблеми відповідно до потреб галузі. Перший розділ є основою для розробки прикладних аспектів обраної теми дослідження.

В другому, дослідницько-аналітичному, розділі виконаний організаційно-економічний аналіз об'єкту дослідження (конкретизувати), визначені основні проблеми організаційного забезпечення та управління предметом дослідження (конкретизувати).

В третьому, проєктно-рекомендаційному, розділі на основі методологічних підходів і аналізу, виконаних у першому й другому розділах, розроблені пропозиції й рекомендації з удосконалення організаційного забезпечення та управління предметом дослідження (конкретизувати).

Наукова новизна результатів магістерського дослідження полягає в наступному:

- вперше здійснено ..., одержано ..., розроблено ..., визначено ..., формалізовано ...;

- удосконалено ..., розширено ..., доповнено ...;

- набуло подальшого розвитку ..., уточнено ...

Практичне значення розроблених рекомендацій і пропозицій підтверджено техніко-економічними розрахунками та визначенням очікуваного ефекту від їх впровадження (конкретизувати). Результати магістерського дослідження можуть бути використані (указати де і яким чином).

Основні теоретичні та практичні положення магістерського дослідження оприлюднено та обговорено на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах ... (конкретизувати); за результатами проведених наукових досліджень опубліковано ... тез доповідей, ... статей у фахових наукових виданнях.

5 Узагальнені результати дослідження можна представити у вигляді наступних основних висновків: *(навести 3-6 основних висновків із зазначенням їх обґрунтованості, практичної цінності та рекомендацій з впровадження)*.

Дозвольте мені виразити глибоку вдячність за допомогу в роботі над магістерським дослідженням *(указати кому – директорові підприємства, науковому керівникові тощо)*.

Дякую за увагу!

Додаток Ш

Подання голові Екзаменаційної комісії щодо захисту кваліфікаційної (магістерської) роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬОТНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ПОДАННЯ ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Направляється здобувач вищої освіти другого курсу другого (магістерського) рівня освіти _____ навчальної групи _____
(прізвище та ініціали)
до захисту кваліфікаційної роботи за спеціальністю
272 «Авіаційний транспорт» на тему:

Кваліфікаційна робота і рецензія додаються.

Декан
факультету менеджменту _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Довідка про успішність

Здобувач вищої освіти _____ за період навчання
(прізвище та ініціали)
на факультеті менеджменту з 20__ р. по 20__ р. повністю виконав навчальний план за спеціальністю з таким розподілом оцінок:
за національною шкалою: відмінно __%, добре __%, задовільно __%;
за шкалою ECTS: А __%, В __%, С __%, D __%, E __%.

Секретар
факультету менеджменту _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Додаток Ш

Оцінювання кваліфікаційних (магістерських) робіт

Таблиця Ш.1 – Параметри та критерії оцінювання кваліфікаційних (магістерських) робіт

Параметри оцінювання	Діапазон оцінки, балів	Критерії оцінювання за бальною шкалою
1	2	3
<i>Оцінювання якості кваліфікаційних (магістерських) робіт</i>	<i>0-70</i>	
Відповідність змісту вступу встановленим вимогам	0-10	0 – зміст вступу не відповідає встановленим вимогам
		10 – зміст вступу відповідає встановленим вимогам
Відповідність змісту теоретико-методологічного розділу встановленим вимогам	0-10	0 – зміст жодного підрозділу не відповідає встановленим вимогам
		5 – зміст одного підрозділу відповідає встановленим вимогам
		10 – зміст всіх підрозділів відповідає встановленим вимогам
Відповідність змісту дослідницько-аналітичного розділу встановленим вимогам	0-10	0 – зміст жодного підрозділу не відповідає встановленим вимогам
		5 – зміст одного підрозділу відповідає встановленим вимогам
		10 – зміст всіх підрозділів відповідає встановленим вимогам
Відповідність змісту проектно-рекомендаційного розділу встановленим вимогам	0-10	0 – зміст жодного підрозділу не відповідає встановленим вимогам
		5 – зміст одного підрозділу відповідає встановленим вимогам
		10 – зміст всіх підрозділів відповідає встановленим вимогам
Відповідність змісту висновків встановленим вимогам	0-10	0 – зміст висновків не відповідає встановленим вимогам
		10 – зміст висновків відповідає встановленим вимогам
Обсяг та адекватність використаних при написанні роботи першоджерел та дотримання етики посилань	0-10	0 – залучені матеріали лише навчальних підручників та посібників (до 25 джерел), етика посилань не дотримана
		5 – залучені законодавчі та нормативно-правові акти, матеріали навчальних підручників та посібників, періодичних видань (26-49 джерел), етика посилань дотримана частково
		10 – залучені законодавчі та нормативно-правові акти, документи авіаційних організацій, матеріали навчальних підручників та посібників, монографій, статистичних збірників та довідників, періодичних видань та мережі Internet (50 джерел і більше), етика посилань дотримана
Відповідність оформлення роботи встановленим вимогам	0-10	0 – текст роботи оформлено з суттєвими порушеннями встановлених вимог
		5 – текст роботи оформлено з незначними порушеннями встановлених вимог
		10 – текст роботи оформлено у відповідності до встановлених вимог

Закінчення таблиці Щ.1

1	2	3
Оцінювання захисту кваліфікаційних (магістерських) робіт	0-30	
Вміння чітко та стисло викласти основні результати дослідження	0-10	0 – ЗВО неспроможний чітко та стисло викласти основні результати дослідження
		5 – ЗВО невпорядковано викладає основні результати дослідження
		10 – ЗВО спроможний чітко та стисло викласти основні результати дослідження
Використання наочного матеріалу	0-10	0 – наочний матеріал не використано
		5 – наочний матеріал не в повному обсязі розкриває зміст роботи
		10 – доповідь супроводжена наочним матеріалом
Повнота, глибина, обґрунтованість відповідей на питання	0-10	0 – ЗВО неспроможний надати відповіді на поставлені питання
		5 – ЗВО надає неповні, поверхові, необґрунтовані відповіді на поставлені питання
		10 – ЗВО надає повні, глибокі, обґрунтовані відповіді на поставлені питання
Підсумкова оцінка	100	

Таблиця Щ.2 – Шкала оцінювання ECTS

За шкалою ECTS	За національною шкалою	Бальна оцінка або % правильних відповідей
<i>A</i>	5 – “Відмінно” – відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою	90–100
<i>B</i>	4 – “Дуже добре” – робота вище середнього рівня з двома-трьома незначними помилками	83–89
<i>C</i>	4 – “Добре” – взагалі правильна робота з декількома незначними помилками або з однією-двома значними помилками	75–82
<i>D</i>	3 – “Задовільно” – непогано, робота з декількома значними помилками	68–74
<i>E</i>	3 – “Достатньо” – виконання задовольняє мінімальні критерії	60–67
<i>FX</i>	2 – “Незадовільно” – виконання не задовольняє мінімальні критерії з можливістю повторного складання, робота потребує доробки	35–59
<i>F</i>	2 – “Незадовільно” – виконання не задовольняє мінімальні критерії з обов'язковим повторним курсом, робота потребує повної переробки	1–34